

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

19200/I/2012/2192892404

**Príčiny a dôsledky moderného prísťahovalectva do
Holandska a Dánska**

Diplomová práca

2012

Bc. Dalibor Šedivý

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Príčiny a dôsledky moderného prisťahovalectva do Holandska a Dánska

Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia

Študijný odbor: 6221 8 00 – Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Vedúci záverečnej práce : doc. PhDr. Ján Lidák, CSc

Bratislava 2012

Bc. Dalibor Šedivý

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum: 10.4.2012

.....

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcel pod'akovať doc. PhDr. Jánovi Lid'ákovi, CSc za odborné usmerňovanie, cenné rady a konzultácie, ktorými mi pomohol k napísaniu diplomovej práce.

ABSTRAKT

ŠEDIVÝ, Dalibor: *Príčiny a dôsledky moderného prisťahovalectva do Holandska a Dánska*, – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: doc. PhDr. Ján Lidák, CSc – Bratislava: FMV EU, 2012, 67 s.

Cieľom diplomovej práce bolo preskúmať príčiny a dôsledky imigrácie do Holandska a Dánska. Záverečná práca pozostáva z piatich kapitol. Prvá kapitola objasňuje základné pojmy spojené s medzinárodnou migráciou a približuje jednotlivé druhy migrácie. Druhá kapitola analyzuje vývoj v holandskej politike v historickom kontexte a vysvetľuje zásady imigračnej a integračnej politiky v Holandsku. Tretia kapitola skúma vplyv imigrácie na sociálny systém v Holandsku a analyzuje ekonomickú situáciu imigrantov v krajine. Štvrtá kapitola je venovaná vývoju na dánskej politickej scéne so zameraním sa na významné udalosti, ktoré formovali súčasnú menšinovú politiku Dánska. Záverečná kapitola pojednáva o makroekonomickom dopade imigrácie na Dánsko a skúma tiež dôsledky imigrácie na dánsky sociálny systém. Význam práce spočíva v poukázaní na neudržateľnosť súčasného stavu v sociálnych systémoch oboch krajín. Ďalšími zisteniami vyplývajúcimi z práce sú negatívne fiškálne dopady na Holandsko aj Dánsko, ktoré sú vyvolané imigráciou a vysokou mierou čerpania sociálnej pomoci imigrantmi a pokračujúca reštriktívna imigračná politika oboch krajín.

Kľúčové slová: migrácia, integrácia, menšinová politika, sociálny systém

ABSTRACT

ŠEDIVÝ, Dalibor: *Reasons and the consequences of modern immigration to Netherlands and Denmark* – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. – Head of graduation thesis: doc. PhDr. Ján Lidák, CSc. – Bratislava: FMV EU, 2012, 67 s.

The aim of the graduation thesis was to review the cause and the consequences of immigration to Netherlands and Denmark. The work is divided in five chapters. The first chapter clarifies the terms connected with the international migration and terms the particular types of migration. Second chapter analyzes the development in the Dutch policy in the historical context and explains the principles of immigration and integration policy in Netherlands. Third chapter deals with the influence of immigration on the Dutch welfare system and analyzes the economic situation of immigrants in the country. Fourth chapter is dedicated to the development in Danish politics with focus on the important events which have formed the current Danish minority policy. The final chapter deals with the macroeconomical influence of immigration to Denmark and also analyzes the consequences of immigration on the Danish welfare system. The significance of the graduation theses consists in pointing out to the impossibility of maintaining the current status of the welfare systems in both countries. Other outcomes of the work are negative fiscal impacts on Netherlands and Denmark which are caused by immigration and high welfare dependency of the immigrants and the continuing restrictive immigration policy in both countries.

Key words: migration, integration, minority policy, welfare system

Obsah

Úvod	9
1 Všeobecná charakteristika migrácie	13
1.1 Delenie migrantov podľa OSN	16
2 Holandsko a problematika migrácie	18
2.1 Pozadie imigrácie do Holandska v historických súvislostiach	18
2.2 Vývoj v holandskej politike na prelome tisícročia	20
3 Holandská menšinová politika.....	24
3.1 Imigračná a integračná politika Holandska	24
3.2 Makroekonomický vplyv imigrácie na Holandsko.....	30
4 Dánsko a problematika migrácie.....	38
4.1 Pozadie imigrácie do Dánska v historických súvislostiach	38
4.2 Vývoj v dánskej politike na prelome tisícročia	39
5 Dánska menšinová politika	44
5.1 Imigračná a integračná politika Dánska.....	44
5.2 Makroekonomický vplyv imigrácie do Dánska.....	53
Záver	61
Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov.....	63

Zoznam skratiek

D66- Democraten 66 (Demokrati 66)

DKK- Dánska koruna

DPP- Dánska ľudová strana

EÚ- Európska Únia

GL- Groen Links (Strana zelených)

HDP- Hrubý domáci produkt

LPF- Lijst Pim Fortuyn

OECD- Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

OSN- Organizácia spojených národov

PvdA- Partij van de Arbeid (Strana práce)

SP- Socialistische Partij (Socialistická strana)

VVD- Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (Ľudová strana slobody a demokracie)

Úvod

V dnešnej dobe sme svedkami zo dňa na deň sa meniacich podmienok vo svete. Nie je možné konštatovať, že to čo platilo včera bude platiť aj zajtra. Dôvodom je samozrejme toľko skloňovaný fenomén globalizácie, ktorý priamo zasahuje do všetkých oblastí nášho života. Je tiež katalyzátorom procesu zvaného medzinárodná migrácia. Medzinárodná migrácia predstavuje jednu z najzávažnejších problematík v súčasných medzinárodných vzťahoch a doslova vytvára novú konšteláciu v oblasti spoločensko- politického života.

Cieľom predkladanej diplomovej práce je poukázať na základné problémy spojené so súčasným prisťahovalectvom do krajín západnej Európy s dôrazom na špecifické podmienky v Holandsku a Dánsku. Ďalším cieľom je analyzovať faktory prisťahovalectva na strane hostiteľskej krajiny, ako aj na strane cudzincov žiadajúcich o vstup do krajiny, prípadne už etablovaných jednotlivcov či komún. Významný vplyv migrácie do týchto krajín má za následok rozsiahlu verejnú aj politickú diskusiu. Preto je potrebné poukázať aj na špecifika riešenia problémov spojených s prílevom cudzincov na politickej úrovni so zameraním sa na aktuálny vývoj. Týmto cieľom je prispôbená aj štruktúra záverečnej práce.

Prvá kapitola uvádza do problematiky migrácie ozrejmovaním základných pojmov súvisiacich s migráciou obyvateľstva, približuje jednotlivé druhy migrácie, analyzuje príčiny migrácie a vysvetľuje korelácie medzi jednotlivými aspektmi migračných procesov.

Prvá časť druhej kapitoly je zameraná na historické vplyvy, ktoré formovali podobu súčasnej holandskej spoločnosti. Skúma vývoj v holandskej politike v kontexte prisťahovalectva so zameraním sa na najvýznamnejšie udalosti, ktoré predchádzali dnešnému stavu. V ďalšej časti špecifikujeme fundamentálne zásady imigračnej a integračnej politiky v Holandsku.

V tretej kapitole budeme analyzovať vplyv imigrantov na holandský sociálny systém s dôrazom na ekonomické aspekty ich pôsobenia v krajine. Porovnáme ekonomickú situáciu prisťahovalcov v Holandsku s domácim obyvateľstvom a zameriame sa aj na rozdiely v rámci jednotlivých skupín imigrantov.

Štvrtá kapitola objasňuje pozadie imigrácie do Dánska v historickom kontexte, analyzuje vývoj v dánskej politike na prelome tisícročia so zameraním sa na najvýznamnejšie udalosti, ktoré formovali dánsku prisťahovaleckú politiku. Táto kapitola

pojednáva aj o dánskych špecifikách v oblastiach imigračnej a integračnej politiky a skúma významnú moslimskú menšinu a jej vplyv na dánsku spoločnosť.

Záverečná kapitola sa venuje makroekonomickému vplyvu imigrácie do Dánska. Skúma vplyv imigrácie na súčasnosť a budúcnosť dánskeho sociálneho systému a špecificky analyzuje fiškálne účinky imigrácie v Dánsku.

Túto tému som si zvolil z dôvodu jej vysokej aktuálnosti a osobného záujmu o problematiku migrácie obyvateľstva a hlavne jej vplyvu na hostiteľskú krajinu. Migračné trendy naznačujú, že v budúcnosti môžeme očakávať zintenzívňovanie migračných procesov a keďže s rastúcou životnou úrovňou ide ruka v ruku aj rastúci počet imigrantov, môže sa imigrácia stať závažnou témou aj v krajinách, v ktorých bola doteraz marginalizovaná a na periférii záujmu. Zámerom tejto práce však nie je predostrieť univerzálny spôsob riešenia problematiky imigrácie a integrácie, ale na základe faktov poukázať na silné a slabé stránky jednotlivých politických rozhodnutí v Holandsku a Dánsku.

Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Medzinárodná migrácia sa vyprofilovala na jednu z najdiskutovanejších vnútropolitických ale aj zahraničnopolitických tém a to predovšetkým v krajinách, ktoré sú cieľovými destináciami migrantov. Medzinárodná migrácia zasahuje do každodenného života nás všetkých. Určuje štruktúru zloženia obyvateľstva, prispieva ku kultúrnej diverzite, a v neposlednom rade významne ovplyvňuje aj ekonomické ukazovatele krajiny. Je teda prirodzené, že sa touto témou zaoberá široké spektrum vedcov doma aj v zahraničí. Problematika medzinárodnej migrácie je skúmaná tak ekonómami ako aj sociológmi či kulturológmi. Špecifické podmienky v Holandsku a Dánsku taktiež vytvárajú priestor na podrobnú analýzu a sú často objektom analýzy mnohých autorov. Autori si za cieľ skúmania často vyberajú predovšetkým sociálny systém v Holandsku a Dánsku, ktorý je v kontexte imigrácie jedným z hlavných lákadiel imigrantov.

Autori často poukazujú aj na neúspešnú integráciu imigrantov v týchto krajinách, ktorú má za následok nezvládnutá integračná politika. Kultúrne, náboženské či jazykové rozdiely medzi domácim- pôvodným obyvateľstvom a prisťahovalcami sú ďalším významným problémom, ktorým sa zaoberajú nielen odborníci ale aj laická verejnosť. Tieto rozdiely sú zároveň koreňom napätia, ktoré vzniká pri strete civilizačných odlišností

v jednej krajine. Hrozba terorizmu je zase témou, ktorá rezonuje predovšetkým v médiách a tak trochu napomáha šíreniu strachu a podnecuje opatrnosť voči imigrantom.

Cieľ práce

Hlavným cieľom predkladanej práce je poskytnúť komplexný obraz o problematike imigrácie do Holandska a Dánska. Hlavnému cieľu je prispôsobená štruktúra práce a rozdelenie kapitol. Hlavný cieľ sa budeme snažiť dosiahnuť postupne, splnením niekoľkých čiastkových cieľov, ktoré sú nasledovné:

- Objasnenie základných pojmov spojených s medzinárodnou migráciou, čo nám umožní lepšiu orientáciu v problematike a bude slúžiť ako základ pre celú prácu
- Vytvorenie komplexného obrazu o politickom vývoji v Holandsku a Dánsku so zameraním sa na imigračnú a integračnú politiku. Ozrejmienie najvýznamnejších udalostí, ktoré profilovali súčasnú reštriktívnu menšinovú politiku v oboch krajinách.
- Komparácia dopadov imigrácie na Holandsko a Dánsko so zameraním sa na úlohu sociálneho systému v súvislosti s imigráciou a analýza ekonomického dopadu imigrácie na obe krajiny

Metodika práce a metódy skúmania

Pre získanie komplexného pohľadu na danú problematiku a následné vyhodnocovanie získaných poznatkov a štatistických údajov sme využili teoretické a praktické metódy skúmania.

Teoretickými metódami, ktoré boli pri práci využité sú:

- *Analýza*- bola využitá pri spracovaní väčšieho súboru, ktorý bolo treba rozdeliť a preskúmať jednotlivé časti a prvky s cieľom získania lepšieho obrazu o jednotlivých častiach systému
- *Syntéza*- pomocou syntézy sme sa snažili spájať niektoré súvisiace prvky do jednotného celku
- *Komparácia*- bola použitá na porovnanie dopadov imigrácie do Holandska a Dánska a tiež pri porovnávaní pôvodného obyvateľstva a imigrantov

Empirické metódy, ktoré boli pri práci použité sú:

- *Naštudovanie si literatúry*- vyhľadanie a naštudovanie si literatúry korešpondujúcej so zadáním záverečnej práce vytvorilo základ pre pochopenie danej problematiky
- *Prieskum internetu*- informácie z internetu nám pomohli využiť aktuálne štatistické informácie, ktoré boli použité na dokreslenie príčin a dôsledkov migrácie do Holandska a Dánska a tiež sme využili niektoré odborné články, ktoré sa stali obohatením pre prácu a umožnili nám lepšie pochopiť danú problematiku.
- *Vlastné vedomosti*- vedomosti nadobudnuté počas štúdia medzinárodných vzťahov zahŕňajú aj poznatky o medzinárodnej migrácii.

1 Všeobecná charakteristika migrácie

Neustály proces globalizácie, predovšetkým ekonomického charakteru, spôsobil okrem iného aj zintenzívnenie medzinárodnej migrácie obyvateľstva. Otázka migrácie sa stala jedným zo základných problémov súčasných medzinárodných vzťahov. Môžeme teda konštatovať, že globalizačné procesy spolu s rapidným rozvojom technologického vývoja stimulujú migráciu a prispievajú k jej rozvoju.¹ So zdokonaľovaním v oblasti dopravnej infraštruktúry a predovšetkým v leteckej doprave, migrácia sa stala masovejšou, lacnejšou a dostupnejšou. K zvýšenej migrácii prispel aj rozvoj komunikačných technológií, prostredníctvom ktorých sú migranti viac informovaní a môžu porovnávať jednotlivé regióny sveta a ich oblasti politického a ekonomického života. Môžu tak objavovať rôzne „modernizačné lákadlá“ a kultúrne vzorce bohatých spoločností.²

Cieľom migrantov sú z veľkej časti bohaté krajiny západnej Európy, o ktorých je známe, že sa v nich rešpektujú ľudské práva a slobody, že fungujú na demokratických princípoch, ktoré sú spojené s vysokou úrovňou materiálneho zabezpečenia. Tieto všetky faktory, spoločne s možnosťou seberealizácie jednotlivca a priestorom pre nové ekonomické príležitosti sú obrovským magnetom pre imigrantov z celého sveta, ktorí v domácom prostredí takéto podmienky nemajú.

Vďaka globalizácii sa zlepšila možnosť migrantov komunikovať so svojimi príbuznými v materskej zemi a často krát svojim priateľom či rodine pomáhajú emigrovať a poskytujú im informácie, peňažné prostriedky a napomáhajú pri etablovaní v novej krajine a pri začleňovaní do už existujúcej komunity. Spoločným znakom migrantov je snaha nájsť lepšie životné a ekonomické podmienky, uplatniť sa a tiež vyhnúť sa obmedzeniam existujúcim v domovskej krajine.³

Samotný pojem migrácia má korene v latinskom jazyku a znamená sťahovať sa, vystahovať sa, presťahovať sa.⁴ Pohybom obyvateľstva rozumieme istú zmenu v zaradení jedinca v nejakom systéme určitých jednotiek alebo útvarov. V prípade, že jednotkami takéhoto systému sú určité sociálne útvary, hovoríme o priestorovej alebo geografickej mobilite obyvateľstva. Medzi priestorovou a sociálnou mobilitou teda existuje určitá závislosť, pretože zmena sociálnej štruktúry vyvoláva priestorové pohyby obyvateľstva.

¹ LIĐÁK, J., *Mezinárodní migrace a Evropa*, Nezávislé centrum pro studium politiky. 2010. s. 37

² STOJANOV, R., NOVOSÁK, J., DROBÍK, T., SIWEK, T., *Migrace jako globální fenomén*. In: *Mezinárodní politika* č. 10/2006, s. 15

³ LIĐÁK, J., *Mezinárodní migrace a Evropa*, Nezávislé centrum pro studium politiky. 2010. s. 37- 38

⁴ ŠPAŇÁR, J., HRABOVSKÝ, J., *Latinsko- slovenský slovník*. Bratislava. 2003. ISBN 80-10-00347-6

Migrácia teda znamená zmenu stavu obyvateľstva prostredníctvom priestorového pohybu, pri ktorom dochádza ku zmene trvalého, resp. obvyklého pobytu obyvateľstva. Migrácia sa formálne považuje za dvojsmerný pohyb obyvateľstva. Ak migrácia prekročí určité územnosprávne hranice, hovoríme o imigrácii (ak ide o prisťahovanie) resp. emigrácii (ak ide o vystťahovanie). Migrácia však prebieha aj vo vnútri definovaných hraníc, či už ide o štát, okres alebo kraj. Pre tento druh migrácie používame pojem „vnútorná migrácia obyvateľstva.“ Každé sťahovanie obyvateľstva teda zahŕňa obe formy, pretože pre pôvodné územie ide o emigráciu, zatiaľ čo pre nové ide o imigráciu. Existuje niekoľko definícií pojmu zahraničná migrácia. Medzinárodná migrácia je priestorová mobilita obyvateľov, ktorej podstatou je pohyb osôb cez hranice štátov s cieľom usadiť sa v inej krajine na neurčité obdobie.⁵ Iná definícia hovorí o medzinárodnej migrácii ako o pohybe osôb, alebo skupiny osôb z jednej geografickej jednotky do druhej, cez administratívnu či politickú hranicu, s cieľom usadiť sa definitívne či prechodne na mieste inom než je miesto pôvodu osoby.⁶

Organizácia spojených národov vylučuje z pojmu migrácia tie formy priestorovej mobility, ktoré sú dočasné, ako napríklad: rekreácia, turistika, služobná cesta, náboženská púť, misia v diplomatickom zbore alebo v ozbrojených silách, kočovníctvo a podobne. Kritériom, ktoré rozhoduje o zaradení do migračných pohybov je dĺžka pobytu danej osoby v zahraničí. OSN odporúča ako hranicu pre zaradenie do kategórie migrácia dobu pobytu v hostiteľskej krajine minimálne tri mesiace.⁷

Priestorovú, regionálnu či geografickú mobilitu obyvateľstva môžeme klasifikovať podľa rôznych kritérií:

1. Podľa periodicity a dĺžky pobytu migranta v hostiteľskej krajine rozlišujeme trvalú a dočasnú migráciu. Môžeme hovoriť aj o dlhodobej migrácii a to v prípade, že jej dĺžka presahuje dvanásť mesiacov. Naopak, krátkodobá migrácia netrvá dlhšie než tri mesiace. Trvalá migrácia je spojená so zmenou trvalého bydliska. Existujú aj dočasné zmeny pobytu, ktoré predstavujú zmenu bydliska na určitú, časovo ohraničenú dobu, pričom však pôvodné trvalé bydlisko ostáva zachované. Dochádzka do zamestnania predstavuje pohyb ekonomicky aktívneho obyvateľstva a označuje sa ako kyvadlová migrácia.

⁵ DIVINSKÝ, B., *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike*. Bratislava. 2005 s. 17

⁶ Tamže s. 17

⁷ LIŠÁK, J., *Mezinárodní migrace a Evropa*, Nezávislé centrum pro studium politiky. 2010. s. 39

2. Podľa smeru pohybu obyvateľstva rozlišujeme migráciu medzi priestormi-mesto a vidiek, alebo medzi oblasťami s rôznou úrovňou politickej, kultúrnej, technickej a ekonomickej vyspelosti.
3. Na základe organizácie pohybu môžeme pozorovať migráciu živelnú alebo plánovanú, legálnu alebo nelegálnu, dobrovoľnú alebo nútenú. Je potrebné zdôrazniť, že jednotlivé príčiny migrácie často krát spolu súvisia a navzájom sa ovplyvňujú⁸.

V poslednej dobe sa do popredia dostáva pojem „environmentálna migrácia.“ V tomto prípade ide o migráciu, ktorá súvisí s neustále sa zhoršujúcim stavom životného prostredia.

Príčiny migrácie môžu byť rôzne. Najčastejšie sa spomínajú politické, ekonomické a neekonomické dôvody migrácie. Ekonomické dôvody súvisia predovšetkým s pracovnou migráciou. Do určitej miery je pohyb pracovných síl podmienený aktuálnym ekonomickým cyklom. Ekonomickí migranti vykonávajú všetky druhy prác, či už s nízkymi nárokmi na kvalifikáciu alebo vysoko sofistikované. Väčšina krajín vydáva pracovné povolenia iba na určitú, časovo obmedzenú dobu. V niektorých prípadoch je však možné opakovane požiadať o predĺženie povolenia a takýmto spôsobom získať aj povolenie na trvalý pobyt. S tým úzko súvisí aj jav zjednocovania respektíve zlučovania rodín, kedy za už usadeným imigrantom prichádzajú blízki členovia jeho rodiny. Aj neekonomické príčiny migrácie majú obvykle súvis s ekonomickými faktormi. Ide napríklad o prípady kedy sa príslušníci prenasledovanej komunity nemôžu v domovskej zemi zúčastňovať na politickom živote, môžu vykonávať iba podradné zamestnania alebo v ich prostredie trpí vysokou mierou nezamestnanosti.

Do kategórie politickej migrácie zaraďujeme utečencov pred politickým prenasledovaním alebo rasovým, či náboženským utláčaním. Súčasťou politickej migrácie je aj migrácia za pomoci vojsk ako v prípade evakuácie alebo deportácie. Je to príklad nedobrovoľnej migrácie, kedy sa emigranti, v tomto prípade utečenci, pôvodne sťahovať nechceli, ale cítia sa byť politicky či ekonomicky poškodení.

Ďalším významným kritériom pre klasifikáciu migrantov je administratívno- právne členenie. Na základe tohto členenia rozlišujeme migrantov:

1. legálnych- pobývajú na území hostiteľskej krajiny v súlade s jej platnými zákonmi

⁸ LIŤÁK, J., *Mezinárodní migrace a Evropa*, Nezávislé centrum pro studium politiky. 2010. s. 41

2. nelegálnych- do novej krajiny sa dostali bez povolenia, s falošnými alebo žiadnymi dokladmi, zdržujú sa na teritóriu iného štátu v rozpore s medzinárodnými normami a národnými zákonmi.

Podľa foriem ďalej delíme migráciu na spoločensky organizovanú, teda takú na ktorej finančne participujú štátne alebo spoločenské orgány a na neorganizovanú, uskutočňovanú silami a prostriedkami samotných migrantov.

Podľa dichotomickej klasifikácie rozlišujeme objektívnu a subjektívnu migráciu.

Podľa početnosti skupín môžeme identifikovať individuálne pohyby, skupinové pohyby, masové alebo hromadné pohyby. Náhla a hromadná migrácia sa nazýva exodus.⁹

1.1 Delenie migrantov podľa OSN¹⁰

Osoby nespádajúce pod zahraničnú migráciu	Zahraniční migranti
Cezhraniční pracovníci	Cudzinci migrujúci za účelom vzdelania alebo školenia: • zahraniční študenti • zahraniční praktikanti
Tranzitní cudzinci	Cudzinci za účelom práce: • migrační pracovníci • dočasní, sezónni, projektoví, zmluvní • medzinárodní úradníci
Návštevníci: • turisti (viacdenní návštěvníci)- dovolenka, rekreácia, návšteva príbuzných a rodiny, liečenie, púť • účastníci zájazdu (jednodenní návštěvníci) • obchodní cestující (služobné cesty	Migranti v súvislosti s vytváraním a zlučovaním rodín

⁹ LIŽÁK, J., *Mezinárodní migrace a Evropa*, Nezávislé centrum pro studium politiky. 2010. s. 42- 43

¹⁰ DIVINSKÝ, B., *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike*. Bratislava. 2005 s.19

a profesionálne aktivity)	
Zahraničný diplomatický personál: • diplomatickí a konzulárni zamestnanci • rodinní príslušníci a zamestnanci z domovských zemí	Migranti s právom voľného pohybu, práce a pohybu na základe zvláštnych medzištátnych dohôd
Zahraničný vojenský personál: • samostatný vojenský personál • rodinní príslušníci a zamestnanci z domovských zemí	Cudzinci s povoleným pobytom: • za účelom zamestnania • kvôli rodinným vzťahom • kvôli etnickým, historickým a iným vzťahom s hostiteľskou krajinou • podnikatelia a investori • zahraniční dôchodcovia
Kočovníci	Migranti z humanitárnych dôvodov: • utečenci • žiadatelia o azyl • osoby, ktorým je poskytnuté dočasné útočisko • osoby prijaté z iných humanitárnych dôvodov
	Tolerované osoby Repatrianti Deportované osoby

2 Holandsko a problematika migrácie

2.1 Pozadie imigrácie do Holandska v historických súvislostiach

Ak sa pozrieme na súčasný stav migrácie a jej kontroly v Holandsku môžeme nadobudnúť dojem, že sa zaoberá novým fenoménom vyplývajúcim z aktuálnych globalizačných procesov. To je pravda, avšak len vo veľmi obmedzenej miere. Migrácia je univerzálny jav známy v každom období dejín. Menili sa len veľkosť a štruktúra migračných pohybov. V prípade Holandska boli migračné pohyby v rokoch 1580 až do roku 1800 oveľa väčšie než je tomu dnes. Potom nasledovalo obdobie kedy emigrácia značne prevyšovala prísťahovalectvo (1870- 1960). Až po roku 1960 sa situácia opäť obrátila a Holandsko sa stalo imigrantskou krajinou. Zmeny migrácie v čase môžu byť vysvetlené špecifickými okolnosťami v krajinách pôvodu ako aj zmenami v prijímajúcej spoločnosti. Ako prvý krok v systematizácii migrácie sa javí rozdelenie minulosti na obdobia charakterizované špecifickými kombináciami faktorov a štruktúr, ktoré vyvolávali migráciu v jednom období a potláčali ju v inom.

Prvé obdobie sa vzťahuje na čas od holandskej republiky z druhej polovice šiestnásteho storočia až do osemnásteho storočia. V tomto období mestá a provincie organizujú vlastnú politiku voči prísťahovalcom na autonómnom základe. Druhá etapa sa začala na začiatku devätnásteho storočia a je spojená so vzrastajúcim významom národných štátov. A práve v jednotnom štáte hrá rozlišovanie medzi občanmi a cudzincami významnú úlohu. Toto obdobie trvalo až do začiatku prvej svetovej vojny. V tretej fáze, ktorá prebiehala približne od roku 1914 do roku 1960 bol ideologický rozdiel medzi domácim obyvateľstvom a cudzincami zhmotňovaný prostredníctvom pohraničnej stráže a imigračných kontrol. Štvrtá fáza trvajúca do polovice osemdesiatych rokov 20. storočia je charakterizovaná ideologickým rozkolom medzi politikou sociálneho štátu, ktorá sa snaží zabezpečiť rovnaké práva a normy pre všetkých obyvateľov a politikou národného štátu, ktorá si vyhradzuje práva pre svojich vlastných obyvateľov. Od polovice osemdesiatych rokov 20. storočia začína piata fáza, ktorú charakterizujú politické zmeny poháňané myšlienkou európskej jednoty. Táto periodizácia sa zakladá predovšetkým na kritériách štátnych útvarov a politiky smerom k migrantom. Iná periodizácia by vznikla, ak

by sme ako kritériá adaptovali napríklad ekonomické zázemie, z čoho vyplýva, že výber kritérií má významný vplyv na periodizáciu.¹¹

V poslednej dobe vstupujú do hry nové pojmy, ktoré zásadným spôsobom ovplyvňujú konšteláciu faktorov vplývajúcich na migráciu. V ekonomickej literatúre sa stretávame s pojmami ako „svetový trh práce“, odborníci na migráciu začínajú diskutovať o meniacom sa priebehu medzinárodnej migrácie alebo dokonca o „migračnom veku.“ V posledných desaťročiach urobili globalizácia a internacionalizácia nesporný pokrok a okrem vedecko-technického a ekonomického progresu, generovali aj spoločenský vývoj. V tejto oblasti môžeme pozorovať niečo, čo sa nazýva „fragmentácia“ spoločnosti a aspoň v západných spoločnostiach, ako napríklad v Holandsku sa prejavuje rastúcou individualizáciou a sekularizáciou.

Treba však poznamenať, že nie všetky vrstvy obyvateľstva sú ovplyvňované rovnakým spôsobom. Napríklad pre ľudí s vyšším stupňom vzdelania, z mestského prostredia alebo s kozmopolitným zázemím, môžu internacionalizačné procesy ponúknuť nové možnosti pre zlepšenie kvality života a prispôsobovanie pre nich nemusí predstavovať vážny problém. Globalizačné procesy vytvárajú aj priestor, na ktorom môžu vyrásť špecializované medzinárodné a globálne subkultúry, či už je to hudba, tanec alebo iný druh umenia. Pre iné skupiny však môže ten istý vývoj znamenať aj zhoršenie ich perspektív a v krajnom prípade aj sociálnu marginalizáciu. Takto postihnuté môžu byť napríklad skupiny obyvateľstva s nižším stupňom vzdelania alebo tie, pre ktoré nová del'ba práce postindustriálnom veku znamenala stratu zamestnania.

V tejto dobe sa koncept sociálneho štátu javí ako nepostačujúci pre riešenie problémov a ochrany slabších v spoločnosti. V takejto situácii sa zmeny javia ako negatívne a vzrastá úsilie na zachovanie viac dôveryhodných štruktúr. V imigrantských krajinách sa tento jav prejavuje vzrastajúcim nacionalizmom, ktorý kladie dôraz na význam národa a ktorý z tohto pojmu vylučuje prisťahovalcov a ich potomkov.

Podľa druhu a stupňa politickej akceptácie faktických procesov môžeme rozlíšiť formálne a neformálne prisťahovalecké krajiny, tak ako sa vytvárali na európskom kontinente v sedemdesiatych rokoch 20. storočia. Za formálne krajiny môžeme považovať predovšetkým tie, ktoré sa sami za formálne považujú a vykazujú charakteristické črty v oblasti zákonodarstva, inštitúcií a politickej praxi. Naopak za neformálne prisťahovalecké krajiny považujeme tie, ktoré chápeme iba ako hostiteľské krajiny pre

¹¹ TRIANDAFYLLIDOU, A., GROPAS, R., *European immigration: A Sourcebook*. 2007. s. 249

určité skupiny imigrantov, prípadne pre zahraničných pracovníkov a ich rodiny. Pritom však vo veľkom rozsahu tolerujú ich trvalé pobyty s plynulým prechodom k prisťahovalectvu, či už v podobe jednoduchšieho získania občianstva, alebo formou určitej participácie na spoločenskom živote. (napr. získanie volebného práva na komunálnej úrovni pre trvalo usadené zahraničné osoby.)¹²

Holandsko už veľmi skoro začalo vykazovať črty neformálnej prisťahovaleckej zeme multikultúrneho charakteru. Holandsko je krajinou so silnou koloniálnou minulosťou a tento fakt ho predurčoval, aby sa stalo cieľovou krajinou emigrantov z bývalých kolónií. Pracovná imigrácia do Holandska sa naplno rozvinula v šesťdesiatych rokoch 20. storočia. V tomto období začal v dôsledku nedostatku pracovných síl nábor pracovníkov rôzneho zamerania. Napriek koloniálnej minulosti Holandska, hlavné toky imigrantov prúdili takmer výlučne z Turecka a Maroka. Tým došlo k zvýšeniu počtu tureckého obyvateľstva na celkovom počte prisťahovalcov z 21,8% na 28,3%, v prípade Maročanov to bolo z 12% na 21,1%. Druhá vlna imigrácie nasledovala po ukončení náboru pracovných síl a pozostávala predovšetkým z rodinných príslušníkov pracovných imigrantov. Obdobie druhej vlny sa zhoduje s obdobím hospodárskeho úpadku a zvyšovania nezamestnanosti. Holandsko sa začalo výraznejšie formovať ako neformálna prisťahovalecká krajina na konci sedemdesiatych rokov. Dovtedy prechádzalo obdobiami improvizácií v oblasti cudzineckej politiky. Určitú dobu sa viedli diskusie o možných reemigračných opatreniach, no tie boli nakoniec zamietnuté, pričom bolo skonštatované, že Holandsko sa na základe nezvratných migračných procesov stalo polyetnickou a multikultúrnou spoločnosťou. Tento fakt skonštatovala vedecká rada pre vládnu politiku vo svojom dobrozdaní „Etnische Minderheden“ (Etnické menšiny, pozn. autora) v roku 1979.¹³

2.2 Vývoj v holandskej politike na prelome tisícročia

Jednou z hlavných postáv nadchádzajúcich volieb v roku 2002 v Holandsku bol pravicový politik Pim Fortuyn, ktorý priniesol do stagnujúcej politickej scény nový vietor. Hlavným terčom jeho kritiky sa stala purpurová koalícia sociálnodemokratickej PvdA (Partij van de Arbeid), pravicovo- liberálnej VVD (Volkspartij voor Vrijheid en Democratie) a ľavicovo- liberálnej D66 (Democraten 66), ktorá vládla v Holandsku od

¹² BADE, K. J.: *Evropa v pohybu. Evropská migrace dvou století*. Praha. 2004. s. 330

¹³ Tamže s. 333

roku 1994.¹⁴ Hoci proti tejto koalícii zbrojili všetky významné politické subjekty v Holandsku, so stranou LPF (Kandidátka Pima Fortuyna) nedokázal držať krok nikto, ani stredová kresťansko- demokratická CDA (Christen-Democratisch Appèl), radikálne ľavicová SP (Socialistische Partij) a GL (Groen Links).

Fortuyn začal hovoriť o problémoch, ktoré už dlhšiu dobu trápili verejnosť a často krát boli tabuizované. Ich verejnej diskusii bránila snaha o tzv. politickú korektnosť. Išlo hlavne o problém neprispôsobivých imigrantov. Otvorenie tejto témy spolu s výraznou charizmou a štýlom zaručilo Fortuynovi a jeho strane významné politické úspechy.

Holandská politická scéna je význačná striedanosťou a vecnosťou. Fortuyn však oslovoval voličov hlavne emocionálne a veľmi dobre pracoval s médiami a tak dokázal odsunúť politických konkurentov do role nudných patrónov, ktorí nepoznajú skutočné problémy voličov. Za pár týždňov sa z Fortuynovej strany stala druhá najsilnejšia politická strana v krajine.

Týždeň pred voľbami do parlamentu došlo k tragickej udalosti. Na Pima Fortuyna bol spáchaný atentát, ktorý ukončil jeho život. Atentátnikom bol Volkert van der Graaf, bojovník za práva zvierat a environmentálny aktivista, ktorý svoj čin odôvodnil tým, že Fortuyn zneužíval moslimov a slabých členov spoločnosti na získavanie politickej moci a preto ho chcel zastaviť.¹⁵

Ani strata charizmatického lídra volebné preferencie strany LPF neohrozila, naopak, po prvýkrát získava vo voľbách 26 kresiel a spolu s víťaznou CDA a predtým purpurovou VVD vytvára pravicovú koalíciu. Ďalšie mesiace však dali za pravdu kritikom, ktorí tvrdili, že strana LPF bez svojho lídra nemôže prežiť. V strane nastali interné rozpory, ktoré vyústili do rozpadu vlády a vypísaniu nových volieb na január 2003.

Následná volebná kampaň bola charakterizovaná bojom o voličov, ktorých stratila rozpadávajúca sa strana nebohého Pima Fortuyna. Najväčšie šance mala paradoxne ľavicová SP (Socialistische Partij), ktorá ako jediná ľavicová strana neútočila na Fortuyna a nebola jej tak pripisovaná zodpovednosť za jeho smrť. Mala tiež podobne charizmatického lídra- Jana Marinijse. Ten sa podobne ako Fortuyn nebál postaviť do role politicky nekorektného oponenta zabehnutého poriadku. Napokon ani to nestačilo a SP nezískala vo voľbách ani o kreslo viac. Jednou z príčin bol fenomenálny návrat PvdA na scénu. V priebehu šiestich nediel dokázala zvýšiť svoju podporu z 26 až na 42 kresiel. Za

¹⁴ DRULÁK, P.: *Nizozemsku odbila trináctá hodina*, Mezinárodní politika 3/2003 str. 27

¹⁵ *Profile: Fortuyn Killer*, [cit. 2011-05-20], Dostupné na internete: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1974572.stm>>

týmto triumfom možno hľadať nového lídra strany- Wouteru Bosa. Tento politik dokázal očistiť stranu od purpurovej minulosti a zároveň ponúkol nové tváre. Vhodne zvolenou taktikou pritiahol záujem médií, keď až do poslednej chvíle nechcel prezradiť koho strana navrhne ako premiéra. Zároveň si tak získal priazeň voličov, lebo odsunul zisk funkcie na vedľajšiu koľaj a dával najavo, že mu ide hlavne o princípy. Bos tak dokázal vo voľbách získať iba o tri kreslá menej, než ako počas purpurovej minulosti.

Fortuynovo politické dedičstvo si medzi seba rozdelili jednotlivé strany a tak už nebolo otázkou či, ale ako pritvrdiť pri boji s kriminalitou a pri integrácii imigrantov. V otázke integrácie imigrantov sa politická diskusia začala presúvať smerom k dôrazu na úspešnú spoločenskú integráciu cudzincov a na to, aby si osvojili hodnoty holandskej spoločnosti. Zmenu od predošlej politiky multikulturalizmu, podľa ktorej mala holandská spoločnosť vyvíjať snahu, aby bol každej spoločenskej skupine poskytnutý čo najväčší priestor na sebarealizáciu nemožno pripísať iba Fortuynovi. Politika multikulturalizmu so sebou nesie aj mnoho negatív, najmä ak dochádza prelínaniu noriem niektorých moslimských skupín a značne liberálneho domáceho obyvateľstva. Ako príklad môžeme uviesť postoj k statusu žien alebo k homosexuálom. V konečnom dôsledku vyznieva podpora multikulturalizmu ako podpora dogmatických spoločenských štruktúr, ktoré odmietajú fungovanie modernej západnej spoločnosti a preto sa od nej izolujú a vytvárajú akési ghettá. Obyvatelia ghatt majú následne veľké problémy s hľadaním zamestnania a často krát sú závislí na sociálnych dávkach, z čoho vyplýva spoločenská frustrácia a uchýľovanie sa k radikalizmu a agresii.

V politických kruhoch názory na integráciu nezodpovedajú tradičnému ľavicovému a pravicovému deleniu. Najvyhradenjšie postoje zaujíma pravicová VVD, ktorá hlása tvrdú prointegračnú politiku podporenú sankciami. Na druhej strane stojí ľavicová GL, ktorá stále verí v koncept multikultúrnej spoločnosti, ale napríklad ľavicová SP má v tejto oblasti bližšie k pravicovej VVD. CDA sa názorovo približuje skôr ku GL. Tieto smery sa prejavujú napríklad v otázke islamských škôl v Holandsku. Strana VVD ich považuje za prekážku integrácie a žiada zmrazenie ich počtu proti čomu sa stavia GL a CDA ale aj ultrakonzervatívne kresťanské strany, ktoré sa obávajú, že štátna regulácia islamských škôl by sa ich mohla dotknúť v podobe zásahov do kresťanského školstva.

Politika v oblasti multikulturalizmu však v globále mení smer. Holandsko praktizovalo silný multikulturalizmus v 70. a 80. rokoch. Už dnes cítiť v integračnej politike Holandska orientáciu na posilnenie individuálnej schopnosti prisťahovalcov plne sa zapojiť do majoritnej spoločnosti. Chybou holandského multikulturalizmu bolo,

podobne ako u iných západných krajín, že sa usilovalo o integráciu prisťahovalcov ako etnicko- kultúrnych komunít a nie ako jednotlivcov. Aj tento fakt nakoniec prispel k segregácii prisťahovalcov. Aj preto začali západné krajiny s implementáciou modelu individuálnej občianskej integrácie. V Holandsku môžeme za začiatok reformy považovať rok 1998 a prijatie zákona o integrácii nových prisťahovalcov.

Nový trend však nie je prostým návratom k asimilácii. Skôr sa v ňom prejavuje hľadanie takej politickej integrácie, ktorá je samotným protikladom asimilacionizmu a multikulturalizmu. Takáto politika by rešpektovala kultúrnu pluralitu a pritom by nesegregovala skupiny, a zároveň by posilňovala spoločenskú integráciu jednotlivcov bez toho aby im musela vnucovať jediný záväzný spôsob života.¹⁶

¹⁶ BARŠA, P., BARŠOVÁ A., *Mezi asimilací a multikulturalismem*, In: *Mezinarodní politika* 05/2006 str.9

3 Holandská menšinová politika

3.1 Imigračná a integračná politika Holandska

Politické kruhy v Holandsku sa zhodujú na tom, že migračná politika by mala byť predovšetkým nezávislá a reštriktívna. Každá krajina totiž dosahuje len obmedzené absorpčné kapacity a výnimkou nie je ani Holandské kráľovstvo. Preto akákoľvek imigrácia by mala byť prospešná pre celú spoločnosť alebo by mala byť v zmysle humanitárnej pomoci. Dôvody reštriktívnej imigračnej politiky môžeme rozdeliť do troch kategórií- ekonomické, sociálno- psychologické a demografické.

Ekonomické príčiny

Ekonomické dôvody súvisia predovšetkým s trhom práce a zamestnanosťou. Vzhľadom na fakt, že nezamestnanosť v Holandsku má mierne rastúcu úroveň,¹⁷ je potrebná selekcia imigrantov korešpondujúca s vývojom na pracovnom trhu. Za neželanú imigráciu by sa v tomto prípade dala považovať taká, ktorá by nebola v súlade s národným záujmom v Holandsku. Nemala by byť povolená pracovná imigrácia, ktorá by chcela vykonávať prácu, ktorú môžu vykonávať aj už legálne usídlení pracovníci.

Sociálno- psychologické príčiny

Sociálno-psychologické príčiny tkvejú predovšetkým v otázke úspešnej integrácie prisťahovalcov do spoločnosti. Existuje silná interdependencia medzi imigračnou a integračnou politikou¹⁸ a teda nie je možné úspešne vykonávať integračnú politiku bez jasne definovanej imigračnej politiky.

¹⁷ Aktualizovaná miera nezamestnanosti v Holandsku, Dostupné na internete: <<http://www.tradingeconomics.com/netherlands/unemployment-rate>>

¹⁸ DOOMERNIK, J., PENNINX, R., AMERSFOORT VAN, H., *A migration policy for the future: possibilities and limitations*, [cit. 2011-03-20]. Dostupné na internete: <http://antigone.gr/en/library/files/selected_publications/eu/mpg_doomernik.pdf> s.24

Demografické príčiny

Demografické príčiny reštriktívnej imigračnej politiky sú významné predovšetkým z dlhodobého hľadiska. V krátkodobom horizonte totiž imigrácia nemôže zásadným spôsobom vplývať na demografický vývoj v krajine. Demografické dôsledky sú však evidentné práve v Holandsku, ktoré sa už dnes radí medzi najhustejšie obývané krajiny (14. miesto na svete).¹⁹ Prípadný nárast populácie pod vplyvom imigrácie je teda nežiaducim. V dlhodobom horizonte sú dôsledky komplexnejšie. Starnutie pôvodného obyvateľstva môže mať za následok problémy súvisiace s financovaním sociálneho systému a to predovšetkým pre súčasné ekonomicky aktívne obyvateľstvo. Problém financovania starnúceho obyvateľstva by bolo možné riešiť imigráciou, nakoľko imigranti predstavujú predovšetkým mladú a strednú generáciu, avšak je potrebné konštatovať, že väčšina z nich nemá potrebnú kvalifikáciu na to, aby sa stali významnými prispievateľmi do sociálneho systému.

Podobne ako iné, aj imigračná politika sa musela v Holandsku prispôbiť novým skutočnostiam. Najvýznamnejšou zmenou bolo zavedenie nového cudzineckého zákona v roku 2000, ktorý vstúpil do platnosti v roku 2001. Tento zákon so sebou priniesol zásadné zmeny v azylových procedúrach a jedným z cieľov bolo aj odradiť potenciálnych prisťahovalcov, predovšetkým z Turecka a Maroka, ktorí prichádzajú za účelom zlúčenia rodiny alebo pod zámienkou sobáša. V prípade žiadosti o sobáš musí mať holandský občan alebo obyvateľ príjem aspoň na úrovni minimálneho príjmu na rodinu (alebo 120% v prípade, že nemá trvalý pobyt v Holandsku), musí mať pracovnú zmluvu po dobu aspoň jedného roka a musí dovŕšiť aspoň dvadsaťjeden rokov života. Jeho partner musí mať tiež aspoň dvadsaťjeden rokov. Od roku 1998 musí na základe zákona o integrácii nových prisťahovalcov potenciálny manžel/manželka čakať na povolenie na pobyt mimo Holandska. Výnimku tvoria občania zo Spojených štátov, Švajčiarska, Japonska a štátov EÚ, ktorí sú posudzovaní na základe bilaterálnych zmlúv.²⁰

Najnovšie sa dostalo holandskej imigračnej politike kritiky aj zo strany Európskej komisie, ktorá má výhrady voči legislatíve, ktorú nastolil minister pre sociálne veci Henk Kamp a minister pre azylové záležitosti a imigráciu Gerd Leers. Podľa nových pravidiel môže Holandsko vyhostiť občana EÚ už po troch mesiacoch. To odporuje európskemu

¹⁹ Worldatlas. Dostupné na internete: <<http://www.worldatlas.com/aatlas/populations/ctypopls.htm>>

²⁰ ERSANILI E., *Netherlands*, [cit. 2011-05-27]. Dostupné na internete: <<http://focus-migration.hwwi.de/The-Netherlands.2644.0.html?&L=1>>

právu podľa ktorého majú migranti právo zotrvať v krajine šesť mesiacov počas ktorých si musia nájsť prácu alebo preukázať, že si nájdu prácu v blízkej budúcnosti. Európska komisia má tiež výhrady voči plánom, ktoré odopierajú občanom EÚ príspevky na sociálnu bezpečnosť pokiaľ v Holandsku nežijú, ale iba pracujú. Európske pravidlá priznávajú ľuďom žijúcim za hranicami členskej krajiny EÚ sociálne a fiškálne benefity.²¹

Na základe rozhodnutia Holandska definitívne prijať imigrantov, prišli aj snahy o ich začlenenie do spoločnosti. Tieto snahy prebiehali prostredníctvom ich zrovnoprávnenia po sociálnej stránke, posilneniu ich politickej participácie, napríklad rozšírením volebného práva na komunálnej úrovni aj pre cudzincov a to všetko spojené s protidiskriminačnou politikou, zjednodušením postupu smerom k získavaniu občianstva a tiež štátnou a komunálnou podporou organizovaných skupinových záujmov. Tieto snahy boli písomne vyjadrené v tzv. Bielej knihe („Minderhedennota“, pozn. autora) predloženej v roku 1983, ktorá zahŕňala ciele menšinovej politiky Holandska. Týmto boli do holandskej politiky vnesené nové prvky. Už vtedy bolo Holandsko vyprofilované ako krajina, ktorá stavia na absolútnej náboženskej slobode v oblasti škôl, charitatívnych zariadení, tlačí aj v politických stranách.

Zverejnením Bielej knihy sa jedným z nových pilierov politiky stali národnosti. O akceptácii tohto multikultúrneho imigračného stavu svedčia aj mnohé symbolické akty vykonávané holandskou politickou špičkou ako napríklad demonštratívne návštevy v nábožensko- kultúrnych centrách prisťahovalcov. Ani pomerne výrazná procudzinecká politika však nepomohla zmierniť výrazný nepomer zamestnanosti medzi domácim obyvateľstvom a prisťahovalcami. Pokým miera nezamestnanosti pôvodného holandského obyvateľstva v roku 1987 činila asi 13%, u menšín boli tieto čísla výrazne vyššie. Pre porovnanie u Surinamcov bolo nezamestnaných asi 27%, u Maročanov asi 42% a u Turkov dokonca až 44% populácie.²²

Kritika holandských analytikov bola nasmerovaná hlavne voči pasivite vlády k situácii menšín a zmierenie sa s daným stavom. Tento stav sa podarilo zmeniť až v roku 1988 kedy vstúpil do platnosti zákon o začleňovaní novo prichádzajúcich osôb²³. Tento zákon nariaďoval obciam, aby ponúkali cudzincom štátom podporované integračné programy, ktoré boli prispôbené individuálnym potrebám nových prisťahovalcov. Všetci

²¹ *EU slams Dutch immigration policy*, [cit. 2011-05-27]. Dostupné na internete: <<http://www.rnw.nl/english/bulletin/eu-slams-dutch-immigration-policy>>

²² ALBERTINELLI, A.: *Population and social conditions*, [cit. 2011-05-29]. Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-11-005/EN/KS-QA-11-005-EN.PDF> s. 14

²³ BARŠA, P., BARŠOVÁ A., *Mezi asimilací a multikulturalismem*, In: *Mezinárodní politika* 05/2006 str.7

imigranti sa týchto programov museli zúčastniť pod hrozbou odňatia sociálnych dávok alebo dokonca peňažných trestov.²⁴ Celkovým počtom imigrantov sa Holandsko v osemdesiatych rokoch radilo na 6. miesto v rámci Európy so 72 161 žiadosťami o azyl.²⁵ Zaujímavým ukazovateľom je iba 7% úspešnosť žiadateľov o azyl v Holandsku v roku 1988. Pre ilustráciu v roku 2010 bolo v Holandsku 15 100²⁶ žiadateľov pričom z celkového počtu rozhodnutí o udelení azylu bolo pozitívnych asi 44%.²⁷

Integračná politika Holandska pôvodne nepredstavovala tému na politickú ani verejnú diskusiu. Bola zameraná iba na krátkodobý pobyt cudzincov na území Holandska, pričom sa rátalo s tým že sa po čase vrátia domov. Až na konci osemdesiatych rokov začala integračná politika naberať na dôležitosť a bolo potrebné priznať, že cudzinci v krajine zostanú. Dovtedy bola politika voči menšinám zameraná skôr na zmiernenie utrpenia imigrantov ako na integráciu. Pozornosť sa sústredila predovšetkým na zlepšenie prístupu cudzincov ku vzdelaniu, zamestnaniu, ubytovaniu a posilneniu ich právneho postavenia. Kultúrna diverzita bola veľmi cenená a podnety, aby sa imigranti učili holandský jazyk boli brané s rezervou. Myšlienkou bolo, aby si imigranti v procese integrácie zachovali svoje kultúrne špecifiká. Tento koncept bol praktizovaný pred zavedením oficiálnej integračnej politiky v roku 1976. Deti patriace do určitej etnickej menšiny získavali vzdelanie v ich rodnom jazyku a s ohľadom na kultúrne odlišnosti. V tomto období vznikli v Holandsku aj prvé moslimské a hinduistické školy.²⁸ Tento systém bol zavedený s predpokladom, že tieto deti sa neskôr vrátia do krajiny pôvodu. Neskôr, keď bolo jasné, že imigranti sa domov nevrátia, bol tento spôsob výučby obhajovaný zo psychologických a pedagogických dôvodov.

Zlom v procese integrácie nastal v roku 1998 so zavedením programu zvaného „inburgering“. Tento program zahŕňa výučbu holandského jazyka, náuku o holandských inštitúciách a hodnotách a orientáciu na trhu práce je považovaný za prvý krok smerom k skutočnej integrácii menšín. Participácia imigrantov na tomto programe je povinná, pričom sa očakáva, že práve imigranti budú aktívne vystupovať smerom k vlastnej integrácii. Vylúčení z tohto programu boli len študenti a dočasní pracovníci. Všetci ostatní

²⁴ BADE, K. J.: *Evropa v pohybu. Evropská migrace dvou století*. Praha. 2004. s. 334

²⁵ Tamže s. 347, najviac Nemecko 703 318, Francúzsko 277 474, Švédsko 141 864, Rakúsko 103 330, VB 86 972...Dánsko 40 371

²⁶ ALBERTINELLI, A.: *Population and social conditions*, [cit. 2011-05-29]. Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-11-005/EN/KS-QA-11-005-EN.PDF> s. 16

²⁷ Ibid

²⁸ ERSANILI E., *Netherlands*, [cit. 2011-05-27]. Dostupné na internete: <<http://focus-migration.hwwi.de/The-Netherlands.2644.0.html?&L=1>>

museli absolvovať šesťsto hodín jazykových kurzov a kurzov zameraných na hľadanie miesta v spoločnosti.²⁹ Podobný program vzdelávania je k dispozícii na dobrovoľnej báze aj pre imigrantov, ktorí prišli do krajiny ešte pred zavedením nového programu. Vykonávanie nového programu však bolo do značnej miery neúspešné. Najväčší problém predstavovala neparticipácia a ukončenie dochádzky po určitom čase, ktoré spoločne predstavovali až 40 %. Sankčný mechanizmus však prakticky neexistoval a pokuty boli len veľmi ojedinelé. Ďalším problémom bola nemožnosť overiť si znalosti absolventov, keďže neexistoval žiadny výstupný test. Prieskum ministerstva financií ukázal, že iba polovica zúčastnených naplnila požiadavky na jazykové zručnosti po absolvovaní programu.³⁰ Napriek nejasnej úspešnosti tohto systému nasledovalo v blízkej budúcnosti príklad Holandska niekoľko ďalších krajín.³¹

Po rokoch relatívneho ticha ohľadom imigrácie a integrácie sa v posledných rokoch táto téma stala predmetom verejnej diskusie. Preberajú sa fiškálne dopady imigrácie, absorpčná kapacita Holandska a tiež sa konštatuje, že integračná politika zlyhala. Holandsko, podobne ako iné krajiny, prišlo na to, že imigrácia musí byť spojená s úspešnou integráciou. Neustále rastúci počet imigrantov kontinuálne vytvára tlak na integračnú politiku, ale zároveň vytvára bariéry pre integráciu. Zvyšujúci sa počet cudzincov v Holandsku umožňuje vytváranie izolovaných komunít, hlavne vo väčších mestách. Vláda, ktorá sa ujala úradu v roku 2002 signalizovala narastajúce napätie medzi etnickými skupinami a konštatovala, že v procese integrácie nenastal požadovaný progres. Ako riešenie táto vláda navrhla ďalšie znižovanie imigrácie prostredníctvom reštriktívnych opatrení smerovaných voči udeľovaniu azylov a rodinnej migrácii. Ďalším krokom bolo vyžadovanie úspešného absolvovania vzdelávacieho programu inburgering pred udelením povolenia na trvalý pobyt. Významnou zmenou oproti minulosti je aj zrušenie výučby v materinskom jazyku a prioritná orientácia na výučbu v holandčine. Príchodom novej vlády v roku 2003 sa integračná politika výrazne nezmenila. Naopak, požiadavka na absolvovanie programu inburgering sa rozšírila aj na žiadateľov o azyl. Imigranti, ktorí prichádzajú do krajiny na dobrovoľnej báze a pre ktorých platí povinnosť úspešného

²⁹ ERSANILI E., *Netherlands*, [cit. 2011-05-27]. Dostupné na internete: <<http://focus-migration.hwwi.de/The-Netherlands.2644.0.html?&L=1>>

³⁰ ROODENBURG, H., EUWALS, R., RELE TER, H., *Immigration and the Dutch economy*. s. 39

³¹ ERSANILI E., *Netherlands*, [cit. 2011-05-27]. Dostupné na internete: <<http://focus-migration.hwwi.de/The-Netherlands.2644.0.html?&L=1>>

absolvovania programu, musia získať základné znalosti holandského jazyka ešte pred tým ako im bude povolený vstup do krajiny.³²

Po útokoch z jedenásteho septembra 2001 sa Holandsku vytvorila nová politická klíma. Taktiež sa udialo mnoho xenofóbnych incidentov: niektorí ľudia strhávali moslimským ženám šatky a napľuli im do tváre, napádali spolupracovníkov z moslimských krajín a v jednom prípade bol dokonca do jednej z mešít vhodený Molotov kokteil. Toto bolo obdobie kedy sa na politickej scéne objavil Pim Fortuyn. Fortuyn sa stal známym vďaka svojmu stĺpčeku v pravicovom magazíne Elsevier, ktorý využíval na agitáciu proti moslimom a tomu čo on nazýval umiernená vládna politika. Pred tým ako sa stal vodcom vlastnej strany pôsobil v niekoľkých iných politických subjektoch. Odvážne vyhlasoval, že islam je zaostalé náboženstvo a že ľavicová cirkev rozmaznáva imigrantov na úkor domáceho obyvateľstva. Navrhoval úplne uzatvoriť hranice pre imigrantov a utečencov až kým už prítomní nebudú úplne integrovaní do spoločnosti. Mnohými boli tieto postoje vnímané ako prijateľná reakcia na roky politickej korektnosti voči problémom s prisťahovalcami. Často krát zaznel aj názor, že Fortuyn konečne povedal nahlas to, čo si ľudia mysleli už dávno. Po tom, ako v jednom rozhovore pre jeden z hlavných denníkov povedal, že rovnosť by mala byť vyňatá z ústavy, ho vedenie jeho strany vyhodilo. Následne založil vlastnú stranu- Lijst Pim Fortuyn (LPF). Ako už bolo spomenuté Fortuyn sa volieb v roku 2002 nedožil, pretože bol zavraždený. Pôvodne vznikali veľké obavy, či ho nezabil nejaký imigrant, čo by mohlo vyvolať obrovské nepokoje. Čoskoro sa ukázalo, že vrahom bol environmentálny aktivista. Vo voľbách sa napriek tomu jeho strane darilo a získala 17,6 % hlasov, čo predstavovalo 26 kresiel v parlamente. Napriek neúspechu v nasledujúcich voľbách v roku 2003 zostávala otázka moslimských imigrantov a imigrantov vo všeobecnosti horúcou témou. Nová ministerka pre imigráciu Rita Verdonk (VVD) predostrela mnoho opatrení zameraných na zabránenie príchodu nových imigrantov a na integráciu prítomných.

K ďalšej tragickej udalosti došlo v roku 2004. Moslimský imigrant a náboženský fanatik Mohammed Bouyeri z Maroka zavraždil filmového režiséra a producenta Thea van Gogha, ktorý bol známy kontroverzným filmom o zaobchádzaní so ženami v moslimských krajinách.³³ Táto vražda opäť vzbudila vášne a narastal všeobecný názor, že moslimskí

³² ROODENBURG, H., EUWALS, R., RELE TER, H., *Immigration and the Dutch economy*. s. 39

³³ *Life of slain Dutch film-maker* [cit. 2011-05-27]. Dostupné na internete: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/3975211.stm>>

prist'ahovalci sa vôbec neintegrujú. Ako odvetný akt bolo v Holandsku zapálených niekoľko mešít.

Vo voľbách v roku 2006 už strana LPF nezískala v parlamente žiadne kreslo, ale odkaz Pima Fortuyna našiel svojho dediča v Geertovi Wildersovi, súčasnému lídrovi tretej najväčšej politickej strany v Holandsku- PVV (Partij voor de Vrijheid). Geert Wilders je takisto známy vyhláseniami o moslimoch a islame, ktoré sú považované za kontroverzné. Známy je jeho návrh na zakázanie koránu pretože je to „fašistická kniha“ a tiež výrok o „islamskej vlne cunami, ktorá udrie na Holandsko.“³⁴

3.2 Makroekonomický vplyv imigrácie na Holandsko

Problém imigrácie a s ňou súvisiacich výdavkoch zo štátneho rozpočtu je veľmi aktuálny práve v dnešnej dobe keď, populácia starne. Hneď niekoľko štúdií potvrdilo, že starnutie populácie povedie k zvýšeniu nákladov na dôchodky, zdravotnú starostlivosť a liečbu a teda bez úprav politiky sa stane táto situácia v budúcnosti neudržateľnou. Podobne ako v Dánsku, aj v Holandsku sa imigrácia javí ako dobrý spôsob, ako zvýšiť daňový základ a vyplniť tak časť medzery, ktorá sa vytvára. V nasledujúcich riadkoch budeme skúmať, či sú prist'ahovalci schopní na seba prevziať úlohu prispievateľov do štátneho rozpočtu alebo ho budú naopak ešte viac ochudobňovať. Je veľmi dôležité pozeráť sa na vplyv imigrácie z dlhodobého hľadiska, nakoľko väčšina imigrantov prichádza do krajiny v mladom veku a výdavky vlády sa zvyšujú až v neskorších fázach života.³⁵

Pre potreby štátu sú veľmi dôležité príjmy z daní. Ak rozdelíme holandskú spoločnosť na tri skupiny- nezápadných imigrantov, priemerných Holanďanov a vysoko produktívnych imigrantov- zistíme, že relatívna úroveň miezd imigranta z nezápadnej krajiny dosahuje v priemere 73% úrovne priemerného Holanďana. Naopak produktívny prist'ahovalci zo západu³⁶ dosahujú 110% z priemernej mzdy.³⁷ Ak sa pozrieme na

³⁴ ERSANILI E., *Netherlands*, [cit. 2011-05-27]. Dostupné na internete: <<http://focus-migration.hwwi.de/The-Netherlands.2644.0.html?&L=1>>

³⁵ Roodenburg, H., EUWALS, R., RELE TER, H., *Immigration and the Dutch economy*. s.59

³⁶ Je dôležité poznamenať, že v holandských štatistikách sa za západných imigrantov považujú občania z Európy (okrem Turecka), Severnej Ameriky, Oceánie (vrátane Austrálie a Nového Zélandu), Japonska a Indonézie- tá je považovaná za „západnú“ kvôli svojej koloniálnej minulosti pričom veľa občanov Holandska sa narodilo v Indonézii s sú holandského pôvodu. Zdroj: Roodenburg, H., EUWALS, R.,

priemerné výdavky štátu na sociálnu pomoc, zistíme, že u nezápadných imigrantov sú oveľa vyššie ako u domáceho obyvateľstva. Napríklad priemerná sociálna podpora na nezápadného imigranta je až 4,4 krát vyššia ako na domáceho obyvateľa.

Čo sa týka vzdelávania, situácia je podobná iba čiastočne. Náklady štátu na primárne vzdelanie imigranta z nezápadnej krajiny sú o 48% vyššie ako na domáceho žiaka. Toto je spôsobené ďalšími špeciálnymi dotáciami na deti zo sociálne slabého prostredia. Opačná situácia je pokiaľ ide o terciárne vzdelanie. Tam sú náklady na imigranta zo západných krajín o 38% vyššie ako u priemerného domáceho rezidenta. Naopak u imigrantov z nezápadných krajín dosahujú tieto náklady iba 52% priemeru. K výdavkom zo štátneho rozpočtu patria aj náklady na kurzy holandčiny, ktoré majú za cieľ uľahčiť imigantom integráciu do spoločnosti. Tieto kurzy sú určené osobám, ktoré už prekročili vek školskej dochádzky a celkové náklady dosahujú asi sedemtisíc EUR na osobu. V tom však nie sú zahrnuté procesné náklady pri rozhodovaní, či apelantovi udeliť azyl alebo nie a ani náklady na dočasné ubytovanie.

Prínos imigrantov pre holandskú spoločnosť z veľkej časti závisí od veku, v ktorom do krajiny vstupujú. Pre uľahčenie opäť rozdelíme imigrantov, tentoraz na 4 skupiny podľa sociálnych a ekonomických charakteristík. Prvá skupina imigrantov sú typickí nezápadní imigranti, druhá sú imigranti ktorí kombinujú charakteristiky nezápadných imigrantov a holandského obyvateľstva, tretou sú priemerní holandskí rezidenti a štvrtou sú imigranti, ktorí presahujú výkon priemerného holandského občana. U všetkých typov však platí, že najväčší prínos dosahujú, ak vstúpia do krajiny vo veku dvadsaťpäť rokov. V tomto veku totiž nepredstavujú náklady na vzdelávanie a ešte stále majú pred sebou dlhú produktívnu časť života. Napriek tomu sa ukazuje, že ak má imigrant charakteristiky nezápadného obyvateľa, predstavuje pre Holandsko negatívny príspevok vo výške asi 43 000 EUR. Mladší imigranti predstavujú pre štátny rozpočet ešte väčšiu záťaž- priemerné náklady na novorodenca dosahujú 95 000 Eur. Po dosiahnutí dvadsiatich piatich rokov pri vstupe do Holandska sa priemerné náklady na imigranta zvyšujú, pričom pri päťdesiatich rokoch je to až 110 000 Eur. Pokiaľ ide o druhú skupinu imigrantov, tí predstavujú čiastočný prínos pre Holandsko iba ak vstúpia do krajiny medzi 22. a 32. rokom života. U imigrantov, ktorých charakteristiky sa zhodujú s priemerným domácim obyvateľstvom je rozpätie

RELE TER, H., *Immigration and the Dutch economy*. s 27, naopak za nezápadných imigrantov sa považujú prisťahovalci z Afriky, Latinskej Ameriky, Ázie, Turecka. Ľudia z Holandských Antíl a Aruby, ktorí sú formálne holandskými občanmi sa tiež vykazujú v štatistikách ako nezápadní imigranti. Zdroj: SITTIG, H., *Immigrants cost the Netherlands 7.2 billion euros a year*, [cit. 2011-05-27]. Dostupné na internete: <<http://www.rnw.nl/english/article/immigrants-cost-netherlands-72-billion-euros-a-year>>

³⁷ ROODENBURG, H., EUWALS, R., RELE TER, H., *Immigration and the Dutch economy* s. 64

predstavujúce prínos širšie: štrnásť až štyridsaťpäť rokov. Najširšie rozpätie dosahuje pochopiteľne štvrtá skupina imigrantov, ktorá prevyšuje priemerné domáce obyvateľstvo.³⁸

Celkové náklady na imigráciu z nezápadných krajín predstavujú podľa posledného prieskumu 7,2 miliardy Eur ročne. Tento výskum dala vyhotoviť pravicovo orientovaná Ľudová strana na čele s protiislamsky zameraným Geertom Wildersom. Výskum ukazuje, že imigranti sa spoliehajú viac na verejné služby a platia menej na daniach a poistnom ako priemerný pôvodný Holanďan. Taktiež poberajú viac platieb sociálneho zabezpečenia a sú často na podpore kvôli práceneschopnosti alebo nezamestnanosti. Ďalšie náklady spôsobuje ich vysoká angažovanosť v trestnej činnosti. Pán Wilders označil výsledky prieskumu za šokujúce a tiež sa vyjadril, že je rád, že daňový poplatníci konečne vedia na čo sa používajú ich peniaze. Podľa neho čísla z prieskumu potvrdzujú nevyhnutnosť zavedenia ďalších opatrení na zastavenie prísťahovalectva z islamských krajín a obmedzenie prísťahovalectva z ostatných krajín. Naopak, líder strany PvdA Job Cohen oponuje tvrdením, že by nikdy nepoužil náklady na ľudskú bytosť, či už domácu alebo cudziu ako východiskový bod politickej diskusie. Tiež poznamenal, že on by chcel mať z Holandska krajinu, kde nezáleží na tom, odkiaľ pochádzaš, ale kde rozhoduje tvoja budúcnosť. V podobnom duchu sa vyjadril aj Wildersov veľký oponent Alexander Pechtold zo strany D66, ktorý povedal, že ľudia nie sú ekonomickým tovarom s účtom ziskov a strát.³⁹

Početné štúdie preukázali, že asimilácia či integrácia prisťahovalcov v hostiteľských krajinách a ich pracovných trhoch nie je jednoduchý proces. Pritom ako sa hostiteľská krajina musí vysporiadať s absorpciou nových imigrantov, otázka nákladov na imigrantov sa stáva čoraz diskutovanejšou a dôležitejšou. Intenzita využívania sociálnych služieb štátu sa dostáva do centra pozornosti vzdelancov a tvorcov národnej politiky. Pozornosť sa pri tom sústreďuje predovšetkým na nízku participáciu prisťahovalcov na pracovnom trhu a s tým súvisiacu vysokú intenzitu čerpania sociálnej pomoci. Dôvod neúčasti prisťahovalcov a ich potomkov na deľbe práce možno hľadať vo veľkorysosti holandského sociálneho systému. Vysoká koncentrácia cudzincov v sociálnych programoch vystavila politiku národnej solidarity, integrácie a imigrácie pod tlak a spochybnila tak udržateľnosť sociálneho systému v jeho súčasnej podobe.

³⁸ ROODENBURG, H., EUWALS, R., RELE TER, H., *Immigration and the Dutch economy* s. 69

³⁹ SITTIG, H., *Immigrants cost Netherlands 7,2 billion euros a year*, [cit. 2012-02-28]. Dostupné na internete: <<http://www.rnw.nl/english/article/immigrants-cost-netherlands-72-billion-euros-a-year>>

V tejto časti budeme analyzovať mieru zapojenia sa imigrantov v troch hlavných oblastiach, ktoré ponúka holandský sociálny systém: sociálna pomoc, invalidné príspevky a príspevky v nezamestnanosti. Tieto tri oblasti sa spoločne nazývajú výhody sociálneho blahobytu. Tieto tri benefity tvoria veľkú časť sociálnych provízií vyplácaných počas produktívneho veku človeka. Sociálna pomoc predstavuje program, ktorý zahŕňa príspevky na úrovni domácností a podporuje tú časť obyvateľstva, ktorá nedokáže uspokojiť svoje základné potreby prostredníctvom svojho príjmu. Invalidné príspevky predstavujú opatrenie na pomoc ľuďom, ktorý kvôli zdravotným problémom (často súvisiacich s predošlým zamestnaním) nie sú schopný vykonávať pracovnú činnosť. Príspevky v nezamestnanosti sú dočasným riešením a pokrývajú významnú časť príjmu tých, ktorí na určitú dobu stratili zamestnanie. Dĺžka priznávania príspevkov v nezamestnanosti závisí od dĺžky predošlého pracovného pomeru avšak je ohraničená na dobu dvoch rokov. Technicky sú podmienky na čerpanie niektorej zo sociálnych služieb veľmi presne definované avšak ich implementácia je často krát veľmi obtiažna. Nie je preto výnimkou, ak dochádza k situácii kedy sú sociálne výhody pridelované aj napriek tomu, že na to nie je žiadny dôvod. Analýzou čerpania týchto troch sociálnych benefitov tak môžeme zistiť dôvod nepomerne vysokého zastúpenia cudzincov v sociálnych programoch.⁴⁰

Z údajov z roku 2007 vyplýva že jeden z piatich imigrantov z nezápadnej Európy poberal buď príspevky sociálnej pomoci alebo príspevky v nezamestnanosti. V porovnaní s domácim obyvateľstvom je tento podiel dvakrát vyšší. Sociálne príspevky sú bezpochyby najžiadanejšou pomocou, ktorú nezápadní imigranti využívajú. Na druhom mieste sú invalidné príspevky. U domáceho obyvateľstva je toto poradie opačné. Okrem tureckej menšiny, ktorá využíva najviac invalidné príspevky, (ich výška je veľmi atraktívna a nezávisí od predchádzajúcej pracovnej skúsenosti) u všetkých ostatných skupín nezápadných imigrantov dominuje využívanie sociálnych príspevkov. Najlepšie hodnotenia závislosti na sociálnych programoch dosahujú Surinamci, naopak najzávislejšími sú prisťahovalci z Holandských Antíl, Aruby a Maroka. Surinamské ženy dokonca predčili svojich mužských náprotivkov z pomedzi pôvodného obyvateľstva v hodnoteniach finančnej nezávislosti.

Okrem skupiny nezápadných imigrantov je z pozície čerpania sociálnej pomoci dôležitá aj ďalšia skupina obyvateľstva- utečenci. Z pomedzi utečencov prevládajú Somálčania, Afganci, Iračania a Iránci, pričom všetky skupiny vykazujú vysokú závislosť

⁴⁰ ZORLU, A., *Immigrant participation in welfare benefits in the Netherlands*, 2011. Paper No. 6128. 2011. s. 28

na sociálnej pomoci. Dôvodom je okrem iného aj právny postup pri príchode cudzinca do krajiny, kedy po príchode a získaní povolenia na trvalý pobyt začínajú cudzinci hneď poberať sociálne dávky a zároveň sa poväčšine zúčastňujú kurzov holandského jazyka s osobitnou prípravou zameranou na budúci vstup na trh práce.

Štatistiky od roku 2008 rozlišujú aj generačné rozdiely prisťahovalcov. V integračnej správe z roku 2008 sa uvádza, že 23% imigrantov prvej generácie je priamo závislých na sociálnych dávkach. Avšak už u druhej generácie môžeme sledovať výrazný posun k samostatnosti. 7% cudzincov druhej generácie poberá príspevky sociálnej pomoci, čo je len mierne nad úrovňou domáceho obyvateľstva. Druhá generácia cudzincov dokonca poberá v priemere menej invalidných príspevkov a príspevkov v nezamestnanosti ako domáce obyvateľstvo. Výrazný rozdiel medzi podielom prvej a druhej generácie cudzincov na závislosti na podpore štátu tkvie vo veľkom vekovom rozdiely medzi jednotlivými generáciami. Výskum ukázal aj to, že aj medzi jednotlivými skupinami imigrantov z nezápadných krajín môžeme pozorovať rôzny prínos pre holandskú spoločnosť. Na rozdiel od tradičných skupín migrantov z nezápadnej Európy, ktoré predstavujú pre holandský rozpočet náklady, resp. výdavky, nedávni prisťahovalci zo strednej a východnej Európy preukázali, že pre Holandsko sú prínosom. Bývajú menej často nezamestnaní a aj ich podiel na poberaní sociálnej pomoci je nižší. Ich pozícia je porovnateľná s domácim obyvateľstvom.

Podiel imigrantov na pracovnom trhu, zdá sa, ide ruka v ruke s podielom na závislosti na sociálnej podpore. S dĺžkou pobytu v Holandsku však rastie aj podiel na participácii na pracovnom trhu a zároveň aj podiel na poberaní sociálnej podpory. Zároveň je preukázané, že nezápadní imigranti sú viac citliví na vplyv ekonomických cyklov ako domáce obyvateľstvo. Zatiaľ čo poberanie sociálnych podpôr je u nezápadných imigrantov častejšie ako u domácich, návrat k trvalým pracovným pozíciám sa javí ako jednoduchší pre nezápadných imigrantov. Je to predovšetkým kvôli mladšej vekovej štruktúre nezápadných prisťahovalcov a ich jednoduchšej adaptácii na nové podmienky.⁴¹

Podobne ako v iných európskych krajinách, aj v Holandsku bude sociálny systém konfrontovaný s niekoľkými výzvami. Budú predovšetkým tieto tri: globalizácia, starnutie obyvateľstva a migranti. Vplyvom ekonomickej globalizácie by sa výdavky na sociálny blahobyť mali postupom času znižovať. Rastúca svetová konkurencia na trhu práce znižuje náklady a tým sa znižujú aj príspevky na poistenie. Postupné odstraňovanie kolektívneho

⁴¹ BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Mezinárodní politologický ústav. 2005. s.110

sociálneho zabezpečenia zapadá do myšlienky, podľa ktorej sa moderný občan môže a chce postarať sám o seba. Existuje viac domácností s viacnásobným príjmom, ľudia sú bohatší a majú viac úspor: napríklad zamestnanecké dôchodkové sporenie. Samozrejme, takáto schéma nie je aplikovateľná na všetky skupiny v spoločnosti. Existuje skupina obyvateľstva, ktorá je v skutočnej sociálnej tiesni a pre týchto ľudí by mali byť príspevky na úrovni prijateľného životného minima zachované.

Zameranie sa na prenesenie zodpovednosti na individuálnu úroveň tak bude mať nutne za následok rekonštrukciu sociálneho systému podľa striktne liberálnej línie. To by znamenalo, že sociálny systém by sa stal iba okrajovou inštitúciou pri zabezpečovaní sociálnej stability. S takýmto smerovaním však nesúhlasia všetci. Naopak, sociálni demokrati upozorňujú na negatívne javy, ktoré môže spôsobiť takéto postupné búranie sociálneho systému na celú spoločnosť. Podľa nich potrebuje práve životaschopný štát blahobytu širokú strednú vrstvu obyvateľstva ako hlavného aktéra.

Starnutie populácie je ďalším z veľkých problémov, ktorý vyvíja tlak na sociálny systém. Tento tlak už vyústil do obmedzenia prístupu k veľkorysosti predčasného odchodu do dôchodku a podobných funkčných alternatív. Nový systém odchodu do predčasného dôchodku získava zdroje zo zamestnaneckých fondov jednotlivých ľudí. V tomto systéme je odchod do predčasného dôchodku možný, ale na vlastné náklady. Starnutie populácie zároveň dáva podnet na zapojenie nezamestnaných, čiastočne postihnutých a starších ľudí do deľby práce a tiež zvýšenie počtu žien pracujúcich na plný úväzok. Všetci, ktorí môžu pracovať by tak mali činiť - to je hlavná myšlienka na zvýšenie produktívnej základne, z ktorej sa budú vyplácať budúce dôchodky a náklady na starostlivosť. Naďalej pretrváva aj diskusia ohľadom zvýšenia daní platených dôchodcami a zvýšenie veku odchodu do dôchodku nad súčasných šesťdesiatpäť rokov⁴². Oba návrhy sú však politicky veľmi nepopulárne a preto je otázne nakoľko bude ich uplatnenie reálne.

Pokiaľ ide o migrantov, prevláda všeobecný názor, že holandská spoločnosť pristupovala príliš laxne k problémom spojeným s integráciou väčšieho počtu imigrantov do spoločnosti a do trhu práce. V tomto kontexte vystupuje na povrch otázka, ako je možné zariadiť, aby bol sociálny systém odolný voči migrácii. To znamená, aby poskytoval zodpovedajúce služby a výhody hlavnej skupine obyvateľstva, ale aby zároveň nebol atraktívny pre nových imigrantov. V tejto oblasti bude potrebné vytvoriť novú sociálnu

⁴² OORSCHOT VAN, W., *The Dutch welfare state: recent trends and challenges in historical perspective*, European Journal of Social Security, Volume 8 (2006), No.1 [cit. 2012-02-27]. Dostupné na internete: <<http://spitswww.uvt.nl/~worschot/wvo/ArtikelenOnline/DutchWSejss.pdf>> s. 73- 74

politiku so zameraním sa na selekciu vzdelanejších migrantov. Možno očakávať, že v blízkej budúcnosti budú novo prichádzajúci migranti musieť dlhšie čakať, kým budú mať zabezpečený prístup k plnému sociálnemu občianstvu.⁴³

Ak budeme posudzovať ekonomickú situáciu imigrantov, zrejme najdôležitejším ukazovateľom je zamestnanosť. Zatiaľ čo u imigrantov zo západných krajín dosahuje miera zamestnanosti hodnoty podobné holandskému obyvateľstvu, u imigrantov z nezápadných krajín sú tieto hodnoty značne odlišné. Ich miera zamestnanosti je približne o jednu štvrtinu nižšia. Hodnoty zamestnanosti sa odlišujú aj pri analýze krajín pôvodu. Najvyššie miery zamestnanosti vo veku od 15-64 rokov dosahujú prisťahovalci zo Surinamu, Aruby alebo Holandských Antíl, čo možno odôvodniť silným koloniálnym naviazaním na Holandsko a podobnosťou kultúry. Naopak najnižšie miery zamestnanosti dosahujú imigranti z Maroka alebo Turecka. Nezamestnanosť ústi do závislosti na sociálnom programe. I keď nie každý človek bez zamestnania má nárok na sociálnu podporu, vysoká miera závislosti na nej ide ruka v ruke nízkou mierou zamestnanosti. Miera závislosti je definovaná ako počet poberateľov podpory, percentuálne vyjadrený z počtu zamestnaných. Podpora zahŕňa podporu v nezamestnanosti, podporu pre hendikepovaných a sociálne zabezpečenie. Najvyššiu mieru závislosti vykazujú imigranti z Maroka, z ktorých takmer 85% ľudí v produktívnom veku poberá sociálne dávky. Maročania tvoria zároveň tretiu najpočetnejšiu menšinu v Holandsku s celkovým počtom 329 493 v roku 2007. Najpočetnejšou nezápadnou menšinou sú Turci z celkovým počtom 368 600 z ktorých je takmer 70% populácie v produktívnom veku závislých na sociálnej podpore. Zamestnanosť imigrantov je teda dôležitá nielen z pohľadu prisťahovalca, ale predovšetkým z pohľadu spoločnosti ako celku. Za týmito vysokými mierami závislosti na sociálnej podpore možno hľadať niekoľko determinantov. Jedným z nich je úroveň vzdelania, ale je tu aj niekoľko ďalších, ktoré nie sú zohľadňované v rámci formálneho vzdelania. Sú to napríklad jazykové zručnosti, všeobecné komunikačné schopnosti alebo motivácia pri hľadaní práce.⁴⁴ Pri prieskume, ktorý uskutočnil Dagevos v roku 2001⁴⁵ vyšlo najavo, že 70% Turkov a 60% Maročanov má často problémy s čítaním alebo hovorením v holandskom jazyku a preto preferujú materinský jazyk pri komunikácii v rámci komunity.

⁴³ OORSCHOT VAN, W., *The Dutch welfare state: recent trends and challenges in historical perspective*, European Journal of Social Security, Volume 8 (2006), No.1 [cit. 2012-02-27]. Dostupné na internete: <<http://spitswww.uvt.nl/~worschot/wvo/ArtikelenOnline/DutchWSejss.pdf>> s. 73- 74

⁴⁴ Ibid s. 74

⁴⁵ ROODENBURG, H., EUWALS, R., RELE TER, H., *Immigration and the Dutch economy*. s. 69

Okrem nezamestnanosti imigrantov je ďalším problémom ich veľmi nízka participácia na pracovnom trhu. Jedným z vysvetlení môže byť tzv. „efekt znechuteného pracovníka“. Imigranti, ktorí sú pri hľadaní práce permanentne konfrontovaní s ich neadekvátnymi jazykovými znalosťami alebo aj diskrimináciou, môžu nakoniec na hľadanie práce zanevrieť. Ďalším dôvodom môžu byť kultúrne faktory. Niektoré imigrantské ženy nevstupujú na trh práce z náboženských dôvodov. Nízka zamestnanosť imigrantov však nie je špecifickým problémom Holandska. Belgicko, Švédsko, Dánsko či Francúzsko bojujú s podobnou mierou nezamestnanosti cudzincov. Dôvod prečo je Holandsko v spoločnosti týchto krajín je neznámy. Možno ho však spájať so sociálnym transferovým systémom, ktorý je pomerne štedrý a dostupný a odrádza tak od práce. Ak vezmeme do úvahy aj vekové rozdiely, počet poberateľov invalidných príspevkov je u nezápadných imigrantov o 20% nad národným priemerom⁴⁶.

⁴⁶ ROODENBURG, H., EUWALS, R., RELE TER, H., *Immigration and the Dutch economy* s. 33

4 Dánsko a problematika migrácie

4.1 Pozadie imigrácie do Dánska v historických súvislostiach

Ak budeme skúmať povojnovú históriu migrácie v Dánsku, zistíme, že sa rozdeľuje na niekoľko fáz z ktorých každá mala svoje špecifiká. Rané povojnové obdobie bolo charakteristické čistou emigráciou dánskeho obyvateľstva, predovšetkým do Austrálie a Kanady. Toto bolo spôsobené veľkou nezamestnanosťou, ktorá trvala až do konca 50. rokov 20. storočia. V ďalšej fáze od neskorších 50. rokov až do ropného šoku v roku 1974 bol dánsky trh práce charakterizovaný plnou zamestnanosťou hraničiacou s previsom dopytu po práci nad ponukou. Emigrácia dánskeho obyvateľstva v tomto období bola nepatrná, značne však narástol počet pracovných imigrantov, predovšetkým z vtedajšej Juhoslávie a Turecka, neskôr aj z Pakistanu.⁴⁷ Tento prílev bol spôsobený aj poklesom ekonomickej aktivity vo vtedajšom Západnom Nemecku.⁴⁸ Koniec obdobia plnej zamestnanosti v roku 1974 bol sprevádzaný zastavením pracovnej imigrácie do Dánska. Spôsobila ju predovšetkým ropná kríza na jeseň roku 1973, ktorá vyústila do zavedenia absolútneho zákazu imigrácie zo strany vlády. Tento zákaz sa však netýkal občanov EHS a Severských krajín.⁴⁹

Od polovice sedemdesiatych rokov do polovice osemdesiatych rokov, bola imigrácia na veľmi nízkej úrovni, tvorili ju predovšetkým rodinní príslušníci už usadených imigrantov. Od druhej polovice osemdesiatych rokov prichádza nová vlna imigrácie ktorú tvorili rodinní príslušníci, ale predovšetkým utečenci z Poľska, Iránu, Iraku, Libanonu a Srí lanky⁵⁰. V období od roku 1974 do polovice deväťdesiatych rokov sa populácia prisťahovalcov z krajín bývalej Juhoslávie a Pakistanu takmer zdvojnásobila, zatiaľ čo populácia tureckého pôvodu sa až päťnásobila.

Podľa dostupných údajov sa v roku 1980 nachádzalo v Dánsku 135 000 imigrantov, pričom celková populácia predstavovala asi 5 000 000 miliónov obyvateľov. Počet

⁴⁷ COLDING, B., *A dynamic analysis of educational progression: Comparing children of immigrants and native Danes*, Institute of Local Government Studies – Denmark, s. 4

⁴⁸ Tamže s. 4

⁴⁹ Tamže s. 4

⁵⁰ PEDERSEN J. P., SMITH, N., *International Migration and Migration Policy in Denmark*, Centre for Labour Market and Social Research, Department of Economics, The Aarhus School of Business s. 6

imigrantov sa rokmi navyšoval a v roku 2000 už to bolo 297 000, teda 5,6% populácie.⁵¹ V januári 2005 už počet imigrantov narástol na 452 095, ktorí predstavoval 8,4% populácie.⁵² Posledný údaj z roku 2010 hovorí o počte imigrantov 542 738, čo predstavuje 9,8% dánskeho obyvateľstva.⁵³

4.2 Vývoj v dánskej politike na prelome tisícročia

Princípy regulácie prisťahovalectva:

- Občania ostatných severských krajín majú voľný vstup do krajiny a nemusia žiadať o povolenie na pobyt
- Občania krajín EÚ, EHS a ďalších krajín OECD a pobaltských krajín majú právo pobytu na 3 mesiace bez povinnosti vybaviť si víza. Pokiaľ sa jedná o záujemcov o prácu, títo majú povolenie zotrvať v krajine 6 mesiacov bez povinnosti vybaviť si víza. Väčšina jednotlivcov z týchto krajín má možnosť získať povolenie na pobyt, pokiaľ sa jedná o zamestnané osoby, študentov alebo iné skupiny osôb u ktorých je predpoklad, že sa dokážu sami o seba postarať. Možnosť získania povolenia majú aj osoby patriace do blízkej rodiny vyššie uvedených.
- Občania z iných krajín môžu získať len dočasné povolenie na pobyt alebo trvalé povolenie na štatút utečenca, žiadateľa o azyl alebo za účelom zlúčenia rodiny, povolenie majú možnosť získať aj občania už v minulosti vlastníci dánske štátne občianstvo
- Osobitné dočasné povolenie môžu získať študenti alebo krátkodobo zamestnaní

Treba však poznamenať, že politické smerovanie založené na myšlienke, že integrácia a akulturalizácia sú nevyhnutné na zabezpečenie fungovania sociálneho štátu, bolo

⁵¹PEDERSEN J. P., SMITH, N., *International Migration and Migration Policy in Denmark*, Centre for Labour Market and Social Research, Department of Economics, The Aarhus School of Business. s. 6

⁵²HEDETOFT, U., *Denmark: Integrating Immigrants into a Homogeneous Welfare State*, [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=485>>

⁵³NØRSKOV, J. M., JARL, M. L., THOMSEN, M. K., RASMUS, M. S., HVOSLEF, B., *Statistical overview of integration: Population, education, and employment Special chapter on children and youngsters*, The Ministry of Refugee, Immigration and Integration Affairs. 2010. s. 9

predstavené už pred nástupom liberálno- konzervatívnej vlády k moci. Jedným z najvýznamnejších dokumentov ktoré boli prijaté bol Integrovaný zákon z roku 1999.

Dánsko ako prvá krajina zo západu prijala zákon, ktorým delegovalo hlavnú zodpovednosť za integráciu na obce. Predtým niesla zodpovednosť Dánska organizácia pre pomoc utečencom. Táto organizácia bola zodpovedná za implementáciu 18- mesačného aktivačného programu, ktorý mal začleniť prisťahovalcov do pracovného trhu. Avšak tento program bol neefektívny a mal predovšetkým spoločenský úžitok. Ďalším poslaním organizácie bolo zabezpečiť ubytovanie a spolu s regionálnymi vládami aj jazykovú výučbu. Zavedením Integrovaného aktu vláda zamýšľala zlepšiť manažment a koordináciu integračného procesu prostredníctvom zlúčenia všetkých rozdielnych prvkov pod jednu politickú autoritu.

Integrovaný zákon prijatý v roku 1999 sa stal predmetom verejnej diskusie, čiastočne aj z toho dôvodu, že obsahoval stať o mesačnom integračnom príspevku, ktorého výška však bola podstatne nižšia ako sociálne dávky vyplácané Dánom v podobnej sociálnej situácii. Týmto problémom sa zaoberal aj vysoký komisár Organizácie spojených národov pre utečencov, ktorý konštatoval, že v tomto prípade prišlo k negatívnej diskriminácii a nerovnému zaobchádzaniu s cudzincami a teda k porušeniu medzinárodnej konvencie o utečencoch, ktorej signatárom je aj Dánsko. Po niekoľkých mesiacoch dánska vláda ustúpila a vyňala túto problematickú stať zo zákona.⁵⁴

Keď však prebrala moc liberálno- konzervatívna vláda, došlo k zníženiu platieb v rámci integračného programu, avšak už pod novým názvom a v novej forme. V extrémnych prípadoch bolo možné čerpať príspevky až po dobu 7 rokov. Podmienky boli upravené tak, aby formálne nediskriminovali etnické minority, avšak takto boli účinkom nového zákona vystavení aj Dáni. Niet pochyb, že nová forma zákona bola cielená za účelom pozdvihnutia zamestnanosti medzi etnickými menšinami, nakoľko miera nezamestnanosti bola u nich neporovnateľne vyššia ako u pôvodného obyvateľstva. Znížené sociálne dávky mali fungovať ako motivácia k aktívnejšiemu prístupu pri hľadaní zamestnania.

Dánska ľudová strana týmto krokom jasne najavo, že jedným z cieľov je aj zníženie atraktivity Dánska ako cieľovej stanice migrantov, inými slovami minimalizovať počet

⁵⁴ HEDETOFT, U., *Denmark: Integrating Immigrants into a Homogeneous Welfare State*, [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=485>>

„príživníkov“ na sociálnom systéme. Výsledkom bolo zníženie počtu žiadateľov o azyl o takmer dve tretiny v posledných piatich rokoch.

Jedným z nových opatrení vlády bolo aj zavedenie tzv. „pravidla 24 rokov“. Týka sa zlučovania rodiny a bolo zavedené v roku 2003. Jeho podstatou je, že žiadny dánsky občan si nemôže vziať občana z krajiny mimo EÚ alebo severských krajín a usadiť sa v Dánsku pred dovŕšením dvadsiatich štyroch rokov.

Ďalším novým prvkom bolo predĺženie integračnej doby z 18 mesiacov na 3 roky. Za tento čas sa očakáva, že imigranti, ktorí dovŕšili 18. rok života budú ovládať dánsky jazyk, zoznámia sa s dánskymi dejinami, kultúrou a spoločnosťou, získajú zručnosti a kompetencie na to aby si v budúcnosti našli prácu a vôbec aby dokázali participovať na každodennom živote.⁵⁵

V roku 2011 sa k moci v Dánsku dostali sociálny demokrati na čele s prvou ministerskou predsedníčkou Helle Thorning- Schmidt, ktorá deklarovala zmenu imigračnej politiky, ktorá v predchádzajúcich deviatich rokoch viedla k poklesu žiadateľov o vstup do krajiny o 70%. Ministerská predsedníčka zvíťazila v parlamentných voľbách 15. septembra a 3. októbra sformovala vládu troch ľavicových strán. Následne oznámila smelé politické plány, ktoré by mali zásadne zmeniť dánsky postoj k imigračnej politike. Spoločná politika súčasnej vlády uvádza rad konkrétnych zmien, ktoré by mali uľahčiť imigrantom cestu k získaniu občianstva a k prístupu k sociálnym výhodám. Medzi najvýznamnejšie zmeny patrí automatické získanie štátneho občianstva pre deti narodené a vyrastajúce v Dánsku, rovnaké sociálne práva pre imigrantov a pre pôvodné obyvateľstvo, rozsiahle zníženie aplikačných poplatkov, rozšírenie pracovných výhod pre žiadateľov o azyl a tiež možnosť dvojitého občianstva, ktoré môže uľahčiť naturalizačný proces. Koalícia ďalej plánuje zjednodušiť proces zlučovania rodín, ktorý od roku 2005 odoprel právo na pobyt osemsto deťom a často viedol k odlúčeniu detí a ich rodičov. Nová premiérka tiež zmietla zo stola plán predchádzajúcej vlády, podľa ktorého mali byť na dánskych hraniciach vybudované nepretržité kontroly. Tieto stanovištia mali za úlohu potláčať kriminalitu a redukovať nelegálnu imigráciu. Okrem súčasnej ministerskej predsedníčky kritizovali túto iniciatívu aj Európska komisia a Nemecko- južný sused Dánska, ktoré sa sťažovalo, že Dánsko tak poruší bezvízový styk v rámci EÚ.

⁵⁵ HEDETOFT, U., *Denmark: Integrating Immigrants into a Homogeneous Welfare State*, [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=485>>

Dánska vláda sa chystá zrušiť aj Ministerstvo pre imigráciu. Tento akt má byť jasným signálom, že pravicová politika ohľadom imigrácie končí. Všetky funkcie ministerstva a jeho približne tristo zamestnancov bude rozdelených medzi Ministerstvo sociálnych vecí a Ministerstvo spravodlivosti. Toto rozdelenie zodpovednosti má mať aj symbolický význam a to že úkony súvisiace s azylom a imigračné úkony by sa mali riešiť na pozadí spravodlivosti a nie oddelene od nej. Ďalším symbolickým aktom súčasnej vlády má byť vymenovanie nového ministra rovnoprávnosti pohlaví, cirkvi a severskej spolupráce, ktorým sa stal, ako vôbec prvý s imigrantským pôvodom, v Indii narodený, Manu Sareen.

Pochopiteľne tieto kroky novej vlády našli svojich oponentov hlavne v radoch súčasnej opozície. Søren Pind, odchádzajúci minister pre imigráciu sa vyjadril, že nová politika súčasnej vládnej koalície prinesie so sebou záplavu problémov. Poukazuje predovšetkým na to, že Dánsko bude svedkom nárastu ľudí na podpore, ktorí nepochádzajú z Dánska. Tvrdí tiež, že zrušenie súčasného bodovacieho systému priblíži Anatolskú plošinu⁵⁶ bližšie k Dánsku.⁵⁷ Bodovací systém bol vyvinutí na hodnotenie partnerov dánskych občanov, ktorý pochádzajú z nezápadných krajín alebo pre členov rodín, ktoré majú záujem sa zlúčiť. Rozdielový vek je dvadsaťštyri rokov. Záujemcovia mladší ako 24 rokov musia dosiahnuť aspoň stodvadsať bodov, osoby staršie ako dvadsaťštyri rokov musia dosiahnuť aspoň šesťdesiat bodov. Hodnotí sa dosiahnuté vzdelanie, pracovné skúsenosti, jazykové znalosti a iné.⁵⁸ Okrem splnenia týchto kritérií musel záujemca preukázať majetok- takzvaný bezpečnostný depozit- vo výške 100 000 DKK. Keďže veľká časť imigrantov nedokázala splniť všetky požiadavky, bola nútená presunúť sa do iných krajín s menej prísnyimi imigračnými opatreniami. Kritériá boli natoľko prísne, že ani vysoko vzdelaní, dobre zarábajúci partneri dánskych občanov nedokázali splniť minimálne požiadavky na získanie povolenia na pobyt.

Hovorca Konzervatívnej strany pre imigráciu Mike Legarth vidí problém aj v tom, že v čase keď dánska podnikateľská komunita potrebuje kompetentných pracovníkov zo

⁵⁶ Poukazoval tak na možný ďalší prílev imigrantov z Turecka. Anatolská plošina je oblasť situovaná v západnej časti Turecka medzi Pontickým a Taurským systémom. Zdroj: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/609790/Turkey/44453/The-central-massif?anchor=ref482401>>

⁵⁷ ADAMS, W. L., *A blow to Europe's far right: Denmark reshapes its immigration policies*, [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: <<http://globalspin.blogs.time.com/2011/10/06/a-slap-to-europes-far-right-denmark-reshapes-its-immigration-policies/>>

⁵⁸ *Only in Denmark, Point system for family reunification*, [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: <<http://onlyindenmark.wordpress.com/2010/11/17/point-system-for-family-reunification/>>

zahraničia, môže ich spoločnosť zamestnať, dať im vysoký plat a napriek tomu neumožnia jeho/jej partnerovi získať povolenie na trvalý pobyt.⁵⁹

Nová vláda zatiaľ neuskutočnila žiadne drastické opatrenia v oblasti imigračnej politiky, ale nemožno poprieť, že sa snaží o jemnejší prístup k imigrantom a to predovšetkým prostredníctvom zjednodušenia imigračných procedúr. Konkrétne ide o zníženie imigračného poplatku na polovicu (50 000 DKK), zjednodušenie bodovacieho systému a v neposlednom rade už spomenuté umožnenie dvojitého občianstva, ktoré bolo doteraz zakázané.⁶⁰ Nakoľko sa vláde podarí naplniť všetky predsavzatia nevedno, no predovšetkým cudzinci žijúci v Dánsku do nej vkladajú veľké nádeje.⁶¹

⁵⁹BULEY, J., *Government proposes end to „point system*, [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: <<http://www.cphpost.dk/news/making-cut-immigration-dk/government-proposes-end-%E2%80%98points-system%E2%80%9999>>

⁶⁰ Doteraz platil status na základe ktorého sa imigranti museli rozhodnúť, či príjmu dánske občianstvo alebo si ponechajú svoje pôvodné.

⁶¹DICHEVA, E., *New Danish government- reshaping the harsh immigration policies?*, [cit. 2012-03-11]. Dostupné na internete: <<http://www.cphpost.dk/news/making-cut-immigration-dk/government-proposes-end-points-system>>

5 Dánska menšinová politika

Tak ako aj v mnohých iných krajinách vyspelého sveta, aj v Dánsku sa migrácia a migračná politika sa stali jednými z najčastejšie diskutovaných problémov v politických sférach a zároveň sa stali jednými z hlavných bodov v politických programoch jednotlivých strán. Vysvetlenie možno hľadať v rastúcom počte imigrantov a utečencov z menej rozvinutých krajín. Následkom tohto fenoménu je stále sa zväčšujúci tlak na sociálny systém, ktorý je financovaný z všeobecných daňových príjmov Dánska.

Skupiny prisťahovalcov, ktoré vstúpili na územie Dánska po roku 1980, zdá sa majú oveľa väčšie problémy integrovať sa do spoločnosti, ako ich predchodcovia.⁶² Tento problém bude potrebné vyriešiť rovnako efektívne ako problém starnúceho obyvateľstva, ktorý sa už dostal do agendy Dánskeho kráľovstva podobne ako aj v iných krajinách OECD. Je zrejmé, že v najbližších desaťročiach, odídu veľké skupiny obyvateľstva do dôchodku a menší počet mladej pracovnej sily vstúpi na trh práce. Tento vývoj bude tlačiť na zväčšovanie počtu pracovných síl. V tomto prípade sa imigrácia javí ako efektívne riešenie problému, avšak sú s ňou spojené nespočetné problémy, ktoré bude treba eliminovať. Je však zrejmé, že pre efektívne využitie imigrácie, bude potrebná úspešná integrácia prisťahovalcov na trhu práce, ale aj v bežnom živote. Tieto otázky sú predmetom aktuálnej imigračnej politiky.

5.1 Imigračná a integračná politika Dánska

Je potrebné konštatovať, že Dánsko nemalo až do súčasnosti vytvorenú konzistentnú migračnú politiku. V súčasnosti môžeme povedať, že Dánsko uplatňuje najreštriktívnejšie imigračné zákony v Európe.⁶³ Migračná politika sa podobne ako v iných krajinách javila ako kontroverzná, predovšetkým ak sa týkala migrácie z krajín mimo OECD. Netýkalo sa to však migrácie z a do iných severských krajín, nakoľko dánski občania mali slobodný prístup na pracovné trhy ostatných severských krajín a od roku

⁶²PEDERSEN J. P., SMITH, N., *International Migration and Migration Policy in Denmark*, Centre for Labour Market and Social Research, Department of Economics, The Aarhus School of Business. s.4

⁶³*Denmark debates the cost of immigrants*, [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://www.presseurop.eu/en/content/news-brief/628911-denmark-debates-cost-immigrants>>

1972, kedy sa Dánsko stalo súčasťou Európskeho hospodárskeho spoločenstva, aj na trhy všetkých členských krajín Európskej únie.

Po tom ako bol v roku 1974 zastavený prílev tzv. „gastarbeitrov“, imigrácia z krajín mimo OECD bola regulovaná mixom národnej legislatívy a povinností vyplývajúcich z ratifikácie medzinárodnej konvencie o utečencoch. V roku 1983 boli možnosti utečencov na získanie povolenia na trvalý pobyt rozšírené, čo spôsobilo náhly nárast imigrácie. Po roku 1983 boli všetky legislatívne zmeny orientované na sprísnenie pravidiel imigrácie a jej regulácie. Napríklad, od roku 1992 bolo podmienkou zlúčenia rodiny, aby sa už usadení imigranti dokázali o svojich príslušníkov postarať.

Tento zákon fakticky preniesol úlohu „živiteľa“ na rezidentov a anuloval tak právo na automatické zlúčenie rodiny platné od roku 1983. Ďalším dôsledkom zvýšeného počtu imigrantov bolo, že ich integrácia sa stala kontroverzným a verejne diskutovaným problémom, čoho príčinou bola predovšetkým vysoká nezamestnanosť medzi imigrantmi a utečencami.

Podobne ako iné krajiny aj Dánsko venuje najväčšiu pozornosť práve skupine imigrantov pozostávajúcej z utečencov a žiadateľov o azyl. Pre túto skupinu imigrantov sa udialo mnoho zmien v deväťdesiatych rokoch. Prakticky všetky mali za cieľ obmedziť ich počet. Žiadatelia o azyl majú dve možnosti ako požiadať o povolenie na pobyt:

1. Požiadať na dánskom veľvyslanectve v zahraničí,
2. alebo pricestovať do Dánska a požiadať o povolenie po príchode. (skupina tzv. spontánnych žiadateľov o azyl)

Do roku 1995 bolo na dánskych ambasádach prijatých množstvo žiadostí o azyl, ale pravdepodobnosť získania azylu bola pomerne nízka. Avšak v roku 1995 Dánsko pristúpilo k Zákonu o cudzincoch, ktorí zakazoval povinnosť žiadania o azyl pre občanov pochádzajúcich z krajín, ktoré Dánsko považuje za bezpečné.⁶⁴

Problém imigrácie bol počas 90. rokov silno spolitizovaný a nové rozmery nabral založením Dánskej ľudovej strany v roku 1995. Táto strana postavila volebnú kampaň práve na probléme prisťahovalectva a odlišovala sa tak od ostatných politických subjektov. Politizovanie prisťahovalectva dominovalo volebným kampaniam aj v rokoch 1998, 2001 a 2005.

⁶⁴ *Aliens (Consolidation) Regulations*, [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://legislationline.org/documents/action/popup/id/5770>>

Otázka imigrantov a ich integrácia rozdeľovala dánsku verejnú mienku a stranícku politiku viac ako čokoľvek iné. Dokonca bol ohrozený politický konsenzus, ktorý bol príznačný pre dánsku politiku počas celého obdobia od Druhej svetovej vojny. Najmä sociálny demokrati mali problém vytýčiť jasnú a jednoznačnú a spoločnú politiku, pretože podobne ako spoločnosť, aj ich členovia boli rozdelení na tolerantných, medzinárodne orientovaných a patriotických, vnútorne orientovaných členov.

V posledných rokoch to bola práve Dánska ľudová strana, ktorá podporovaná médiami udržiavala debatu o prisťahovalcoch pri živote a dokonca ju dostala do absolútneho centra záujmu celého politického spektra. Silná podpora Dánskej ľudovej strany v oblasti antiimigračnej politiky spôsobila, že postupne sa všetky strany parlamentu preorientovali na migráciu a integráciu prisťahovalcov a zaradili tieto témy do politických vyhlásení a legislatívnych návrhov. Tento fakt sa odrazil aj vo voľbách v roku 2001, kedy vyhrala Liberálno- konzervatívna koalícia, ktorá porazila Sociálno- liberálnu koalíciu, pričom boj v týchto voľbách bol vedený predovšetkým otázkami imigrácie.

V období po 11. septembri vládla aj v Dánsku protiislamská nálada. Liberálno- konzervatívna koalícia sľubovala prísne kontroly a tvrdšiu politiku a naopak vyhlásila koniec umiernennej politiky a praktikám ich Sociálno- liberálnych predchodcov. Po voľbách v roku 2001 bolo dokonca zriadené ministerstvo pre utečencov, imigrantov a integráciu, ktoré na seba prebralo úlohy dovtedy patriace ministerstvu vnútra. Nový minister na seba prevzal zodpovednosť za cudzinecký zákon, zákon o integrácii, štatistiku o cudzincoch, etnickú rovnosť, naturalizáciu, výuku dánskeho jazyka a občiansku výuku.⁶⁵

Liberálno- konzervatívna vláda naskôr predložila balíček legislatívnych opatrení týkajúci sa imigrácie a integrácie parlamentu. Jeho hlavným cieľom bolo obmedziť počet imigrantov a utečencov, zaviesť prísnejšie požiadavky na získanie povolenia na trvalý pobyt a občianstvo, zaistiť lojalitu novoprichádzajúcich obyvateľov k dánskym hodnotám a zrýchliť integráciu imigrantov, predovšetkým žien a mladých ľudí a tiež druhej generácie mužov do pracovného trhu.

Návrhy a stali súčasťou legislatívy v lete roku 2002 vďaka podpore Dánskej ľudovej strany (DPP). Od tohto momentu bolo prijatých množstvo nových politických

⁶⁵ HEDETOFT, U., *Denmark: Integrating Immigrants into a Homogeneous Welfare State*, [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=485>>

konceptí, návrhov a iniciatív, vrátane dohody medzi DPP a vládou s názvom „Nová šanca pre všetkých“ (2005)⁶⁶

Dánska imigračná politika sa v posledných rokoch zameriava predovšetkým na imigrantov prichádzajúcich za cieľom zlúčenia rodiny. Dôvodom je fakt, že žiadatelia o pobyt za účelom zlúčenia rodiny, tvoria najväčšiu časť zo skupiny žiadateľov. Ďalším dôvodom je, že žiadatelia o azyl a utečenci sú regulovaní medzinárodnými konvenciami, zatiaľ čo existuje množstvo vnútroštátnych opatrení, regulácií a zákonov týkajúcich sa zlúčenia rodiny. Podmienkou zlúčenia rodiny v Dánsku je, aby mal imigrant povolenie na trvalý pobyt a aby jeho rodinný príslušník bol schopný zabezpečiť pre neho strechu nad hlavou „primeranej veľkosti“.

Ďalšou podmienkou je, aby prísťahovalec už žijúci v Dánsku absolvoval trojročný uvádzací program pre imigrantov. Rodinný príslušník žiadajúci o povolenie na pobyt za účelom zlúčenia rodiny ho za normálnych okolností nedostane skôr ako absolvuje trojročný program. Preto už nie je možné pre imigrantov získať povolenie na trvalý pobyt skôr ako po troch rokoch zotrvania v Dánsku.⁶⁷

Dokonca, Dánska integračná služba má za úlohu preskúmať a schváliť manžela/manželku prostredníctvom vyhodnotenia niekoľkých kritérií. Skúma sa, či je väzba páru silnejšia na Dánsko alebo na inú krajinu, či má adekvátne ubytovanie, ktoré musí domáci rezident vlastniť alebo mať k dispozícii a finančná nezávislosť od vládnej pomoci, ktorú musí preukázať rezident na základe hodnotenia jeho finančnej situácie.

Jedným z neplánovaných dôsledkov tohto zákona bolo, že mladí pôvodní Dáni s partnerom z cudziny boli nútení usadiť sa v iných krajinách EÚ. Väčšina si zvolila susedné Švédsko, ktoré nemá v ústave zakotvené obmedzenia tohto typu. Tento zákon si získal podporu sociálnych demokratov, ako aj Dánskej ľudovej strany. Zatiaľ čo sociálni demokrati za ním videli zabránenie nútených sobášov a ochranu žien z etnických menšín pred rodinným nátlakom, Dánska ľudová strana ho podporila so zámerom obmedziť počet cudzincov vstupujúcich do Dánska.

Podobne ako „zákon 24 rokov“ tak aj zníženie sociálnych benefitov bolo ostro kritizované zo strany OSN, EÚ ako aj Radou Európy a to z dôvodu diskriminačného charakteru zákona a jeho prostredníctvom sťažovanie života pre ľudí, ktorí sú už marginalizovaní a v ťažkej sociálnej situácii. Minister pre integráciu Søren Pind sa

⁶⁶ HEDETOFT, U., *Denmark: Integrating Immigrants into a Homogeneous Welfare State*, [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=485>>

⁶⁷ PEDERSEN J. P., SMITH, N., *International Migration and Migration Policy in Denmark*, Centre for Labour Market and Social Research, Department of Economics, The Aarhus School of Business. s. 11

vyjadril, že vláda nebude mať problém s ďalším sprísňovaním imigračných zákonov pokiaľ bude evidentné, že prichádzajúce osoby sú záťažou pre Dánsko. Správa o nákladoch na imigrantov, (ktorá je podrobnejšie analyzovaná v kapitole Makroekonomický vplyv imigrácie do Dánska), uvádza, že Dánsko dopláca ročne na imigrantov z nezápadných krajín sumou asi 2,1 mld. Eur. Tento údaj poslúžil pravicovej vláde ako dôkaz opodstatnenosti reštriktívnej imigračnej politiky. U opozície však vyvolala pobúrenie nad jej výkladom, pričom hovorkyňa pre integráciu zo Sociálnej liberálnej strany Marianne Jelved sa vyjadrila, že „určitá skupina ľudí je odsudzovaná a obviňovaná zo schodku v našom štátnom rozpočte a posúvaná do role vinníkov. „Nemôžeme posudzovať ľudí podľa toho aký majú prínos pre ekonomiku, to je ponižujúce a hlavne v krajine ktorej základnou hodnotou je rovnosť.“ Naproti tomu, súčasná líderka Dánskej ľudovej strany Pia Kjaersgaard trvá na tom, že úplné pozastavenie imigrácie z nezápadných krajín by bolo prospešné pre celú spoločnosť. „Somáľčan, ktorý je k ničomu, to je proste neakceptovateľné,“ povedala. Bývalý ministerský predseda Lars Løkke Rasmussen súhlasí a povedal, že ktokoľvek, kto bude pre Dánsko záťažou, nie je v krajine vítaný.⁶⁸

Pokiaľ budeme hovoriť o integrácii na normatívnej úrovni, dôraz bude kladený na práva jednotlivca a význam zabezpečenia rovnakých príležitostí pre všetkých občanov. Na praktickej úrovni integrácia znamená, že štát vyžaduje aktívnu participáciu na pracovnom trhu a v školskom systéme od všetkých občanov a na oplátku sa zaväzuje uznávať špecifické charakteristiky, tradície atď. menšinových skupín obyvateľstva. V tomto prípade štát neposilňuje rozdiely etnických skupín a majoritného obyvateľstva prostredníctvom implementácie špeciálnych zákonov, etnických kvót a pod., ale naopak vytvára potrebný právny rámec pre všetkých jednotlivcov, aby mohli žiť život podľa svojich predstáv, pokiaľ nebudú porušovať zákon.

V prípade Dánska sa pojem integrácia až do roku 2006 zužoval na otázku zapojenia cudzincov do pracovného trhu. Inými slovami integrácia bola chápaná prepájanie cudzincov a nových občanov na trhu práce, teda prisťahovalci sa integrovali pokiaľ pracovali. Expertná skupina patriaca pod ministerstvo pre integráciu publikuje správy o stave integrácie od roku 2001. V správe z roku 2006 skupina vysvetľuje, že medzi rokmi 2001 a 2006 sa zmenilo zameranie integrácie zo vzdelanostných a jazykových zručností

⁶⁸ REIMANN, A., *Strict Immigration Laws 'Save Denmark Billions*, [cit. 2012-02-24], dostupné na internete: <<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,759716,00.html>>

a hľadania práce cudzincov na ich základné hodnoty a normy. Dôvodom tejto zmeny je zvýšenie počtu prisťahovalcov, ktorí sa zapájaním do kriminálnej činnosti dištancujú od dánskej spoločnosti⁶⁹.

Daniel Pipes a Lars Hedegaard uverjnili v roku 2002 v New York Post článok, v ktorom predpokladali, že nárast moslimských imigrantov do Dánska spôsobí v budúcnosti problémy nevídaných rozmerov. Vychádzali predovšetkým z nasledujúcich faktov:

- prisťahovalci z tretieho sveta, predovšetkým z krajín ako je Turecko, Somálsko, Pakistan, Libanon a Irak a z ktorých väčšina sú moslimovia, predstavuje 5% populácie, ale spotrebovávajú až 40% sociálnych výdavkov štátu
- napriek tomu, že moslimovia tvoria iba 4% populácie, tvoria väčšinu odsúdených za znásilnenia, pričom prakticky všetky ženské obete neboli moslimského vierovyznania. Podobné, aj keď menšie disproporcie sú aj v inej trestnej činnosti
- postupom času, ako sa počet moslimských prisťahovalcov zväčšuje, ich vôľa miešať sa s pôvodným obyvateľstvom sa neustále znižuje. Prieskum ukazuje, že iba 5% mladých moslimov by bolo ochotných zosobášiť sa s Dánom
- problémom je aj import pre dánsku spoločnosť neprijateľných zvykov ako sú nútené sobáše- častým javom je sľúbenie novonarodenej dcéry niekomu v domovskej krajine, často krát je dcéra nútená vydať sa pod hrozbou smrti. Ďalším problémom je trest smrti pre toho, kto sa vzdá moslimskej viery
- ohrozenie približne šesťtisíc židov žijúcich v Dánsku. Niektoré moslimské organizácie ako Hizb- ut- Tahrir, založená v roku 1950 v Palestíne verejne vyzývala na zabitie židov kdekoľvek ich stretnete⁷⁰
- moslimskí lídri verejne deklarujú ich cieľ zaviesť v Dánsku islamské právo, ak komunita moslimov dosiahne dostatočný počet. Podľa jedného sociologického výskumu, v prípade pokračovania súčasného trendu bude o 40 rokov každý tretí obyvateľ Dánska moslim⁷¹

⁶⁹ ØSTERGAARD K., SINCLAIR K., *Danish muslims, the Cartoon controversy and the concept of Integration* [cit. 2012-03-11]. Dostupné na internete: <<http://www.worlddialogue.org/content.php?id=414>>

⁷⁰ Táto pôvodne krajne radikálna organizácia, ktorá okrem iného neuznávala demokraciu, sa v roku 2006 pridala k Dánskemu islamskému spoločenstvu aby sa tak dostala z izolácie a mohla tak napomôcť dosiahnuť všeobecné záujmy

⁷¹ PIPES, D., HEDEGAARD, D., *Something rotten in Denmark*, New York Post, 27. august 2002, [cit. 2012-03-11]. Dostupné na internete: <<http://www.danielpipes.org/450/something-rotten-in-denmark>>

Možno aj na základe tohto článku predstavila dánska vláda v roku 2006 „Deklaráciu o integrácii a aktívnom občianstve v dánskej spoločnosti.“ Imigranti a utečenci, ktorí získali dánske občianstvo, museli túto deklaráciu podpísať. Táto deklarácia nemala žiadne právne dôsledky, ale slúžila ako prostriedok pre pochopenie, čo sa od občianstva prisťahovalcov očakáva. V tomto dokumente sa uvádza, že od imigrantov sa očakáva dodržiavanie zákona, naučenie sa dánskeho jazyka a získanie vedomostí o Dánsku. Od občanov sa očakáva, že budú pracovať a dokážu sa postarať o seba a svoju rodinu, že budú ctíť rovnosť pohlaví, uznajú, že násilie voči ženám a deťom sa v Dánsku netoleruje, že ženská obriezka a nútené sobáše sú porušením dánskych zákonov. Ďalej sa v deklarácii explicitne uvádza, že terorizmus sa netoleruje a že všetci občania budú tolerovať ľudí s iným vierovyznaním, sexuálnou orientáciou a pod.

Je evidentné, že táto deklarácia je určená problematickým cudzincom, prichádzajúcim predovšetkým zo Stredného východu, s moslimským vierovyznaním a s predpokladom, že sa budú snažiť čerpať výhody sociálneho štátu.

Ďalším krokom dánskej vlády súvisiacim s integráciou menšín bolo zavedenie tzv. „Testu dánskosti.“ Test pozostáva zo štyridsiatic otázk o dánskej histórii, dánskom politickom systéme, právach, povinnostiach a súčasných problémoch. Cieľom je zvýšiť povedomie imigrantov o Dánsku, jeho dejinách a kultúre. Zavedenie tohto testu sa stretlo so skepticizmom a kritikou veľkej časti verejnosti, vrátane učiteľov učiacich cudzincov dánčinu, z ktorých niektorí sa sťažovali, že učia svojich žiakov viac ako zvládnuť test, než ako by sa mali naň pripravovať. Na zvládnutie testu je potrebné zodpovedať správne 28 otázok. Problémom však nie je jeho obtiažnosť alebo obsah, ale koncept, podľa ktorého sa občanom Dánska stane ten, kto sa v krajine narodil, alebo získal vzdelanie o Dánsku, ktoré je možné nadobudnúť iba v Dánsku.

Ako môžeme na príklade integrácie v dánskom ponímaní sledovať, táto krajina ani jej obyvatelia nemajú problém s menšinami, ktoré vykazujú značné odlišnosti a preferencie. Na druhej strane je evidentné, že Dánsko má problémy s občanmi, ktorí porušujú zákony a ktorí nie sú lojálni k základom systému štátu blahobytu. Zameraliavanie sa na normy a hodnoty cudzincov ako aj vyššie spomenutá deklarácia či test naznačujú, že Dánsko stále hľadá správnu cestu ako sa vyrovnáť s ľuďmi, ktorí myslia inak.⁷²

V súčasnej dobe je pohľad Dánov na imigráciu ešte stále značne formovaný hrozbou moslimského terorizmu a stretu kultúr. V tomto smere zohrala výraznú úlohu

⁷²ØSTERGAARD K., SINCLAIR K., *Danish muslims, the Cartoon controversy and the concept of Integration* [cit. 2012-03-11]. Dostupné na internete: <<http://www.worlddialogue.org/content.php?id=414>>

karikatúra proroka Mohameda uverejnená v dánskom denníku Jyllands-Posten v roku 30. septembra 2005.⁷³ Od začiatku boli dôvody pre zverejnenie nejednoznačné. Denník ja jednej strane tvrdil, že karikatúry uverejnil ako reakciu na skupinu ilustrátorov, ktorá odmietla zobrazit' proroka Mohameda v knihe určenej pre deti od Kåre Bluitgena, dánskeho autora detských kníh, známeho kritickým postojom voči islamu. Skupina ilustrátorov mala údajne obavy z reakcie moslimov, keďže islam zakazuje zobrazovanie ľudských bytostí a proroka zvlášť. Na druhej strane denník uverejnil zobrazenia s textom, v ktorom uvádza, že moslimovia, rovnako ako ostatní obyvatelia musia prijať urážky, výsmech a podpichovanie, keďže v krajine platí sloboda prejavu. Inak povedané, nemožno presne určiť, či cieľom karikatúr bolo chrániť slobodu prejavu, alebo iba podpichnúť moslimskú menšinu.

Štyri mesiace po zverejnení karikatúr sa Dánsko ocitlo v jednej z najvážnejších kríz zahraničnej politiky vo svojej histórii. Situácia dospela k bojkotu dánskych produktov, páleniu dánskych štátnych zástav a k napádaniu dánskych veľvyslanectiev.

Závažnosť tejto krízy nabrala na rozsahu predovšetkým vďaka globalizačným procesom, ktoré umožňujú spojenie komunit a hnutí v rôznych častiach a vytvárajú nové formy tzv. transnacionálnej lojality. Informácie sa šíria do celého sveta prostredníctvom nových komunikačných technológií ako satelitná televízia, internet či mobilný telefón v priebehu okamihu a preto sa karikatúry uverejnené v Dánsku už nedajú považovať iba za lokálnu záležitosť, ale môžu vyvolať reakcie v Bejrúte či Teheráne. Takáto udalosť môže nadobudnúť natoľko globálny rozmer, že k nej budú zaujímať stanoviská aj najvýznamnejšie osobnosti svetovej politiky. Na druhej strane, globalizácia má aj lokálne dôsledky.

Medzinárodná diskusia a eskalácia konfliktu mali silný vplyv na Dánsko a to predovšetkým na vzťahy medzi moslimskou menšinou a nemoslimským obyvateľstvom, ale aj medzi jednotlivými moslimskými komunitami. O stretnutie s vtedajším dánskym premiérom Andersom Foghom Rasmussenom požiadalo až desať veľvyslancov z moslimských krajín, ktorí sa dožadovali, aby sa premiér dištancoval od karikatúr a rôznych ďalších údajných posmešných poznámok o islame. Rasmussen to však odmietol s odôvodnením, že on nemôže porušovať slobodu prejavu.

⁷³*Evropsko-islámský konflikt kvôli karikaturám proroka Mohameda*, [cit. 2012-03-11]. Dostupné na internete: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/390/evropsko-islamsky-konflikt-kvuli-karikaturam-proroka-mohameda>>

K veľvyslancom z moslimských krajín pôsobiacich v Dánsku sa pridalo aj jedenásť moslimských organizácií, ktoré spoločne podali podnet na prokuratúru s odôvodnením, že Jyllands- Posten sa dopustil trestného činu voči dánskemu trestnému zákonníku. Hovorkyňou organizácii sa stala mladá moslimská žena, ktorá tvrdila, že boli porušené časti trestného zákona známe ako Paragrafy o rúhaní a rasizme. Jej argumenty však neboli smerované voči zobrazeniu proroka, ale voči deklarovanému záujmu denníka inzultovať moslimskú komunitu. Prokurátor, ktorý mal na starosti tento prípad však prerušil 6. Januára 2006 vyšetrowanie s tým, že vyšetrowaním sa nepreukázalo, že by uverejnenie karikatúr predstavovalo trestný čin.

Nakoniec bol celý spor urovnaný za prispenia oboch strán sporu. Denník Jyllands-Posten uverejnil ospravedlnenie v dánčine aj arabčine, avšak nie za to, že uverejnil karikatúry ale za to, že zranil city moslimov. Dánsky ministerský predseda sa vo viacerých rozhovoroch, vrátane jedného pre televíziu al- Arabiya dištancoval od karikatúr s cieľom vylúčiť svoju osobu z tohto konfliktu. Reakcia moslimských spolkov v Dánsku bola umiernená. Koalícia spolkov vyjadrila spokojnosť s ospravedlnením denníka a súhlasila, že pomôže urovnať spor. Vyjadrila tiež hlbokú ľútosť a prekvapenie nad tým, že situácia sa vymkla spod kontroly. Navyše dánska tajná služba si pochvaľovala úlohu imámov pri upokojovaní situácie počas krízy.

Táto kríza ukázala, že moslimské spoločenstvo je veľmi komplexné a že boj za právo zastupovať islam v Dánsku bude prebiehať. Táto komplexnosť spoločenstva nebola doteraz neznáma, ale kríza vyplavila na povrch aj nové skutočnosti, ako napríklad to, že dánski moslimovia sa stávajú čoraz viac organizovanejší. Vytvorili sa nové kooperácie medzi jednotlivými skupinami, na druhej strane však vznikli aj niektoré rozkoly.

V poslednej dobe je badať tendencie o obrodienie alebo oživenie náboženského života medzi moslimami v Dánsku, keďže väčšina moslimského obyvateľstva nie je príliš nábožensky založená. O oživenie sa prekvapivo stará skôr mladšia generácia moslimov, ktorá sa snaží rozlišovať medzi tým, čo je chápané ako kultúra a medzi tzv. „čistým“ autentickým islamom.

Ďalej je tu tendencia vytvárať medzietnické spolky. Takéto aktivity možno vysvetliť koexistenciou mladých moslimských prisťahovalcov, ktorí sú síce z rôznych etnických skupín, ale delia sa o rovnaké skúsenosti vyplývajúce z ich príslušnosti moslimskej menšine v Dánsku.⁷⁴

⁷⁴ØSTERGAARD K., SINCLAIR K., *Danish muslims, the Cartoon controversy and the concept of Integration* [cit. 2012-03-11]. Dostupné na internete: <<http://www.worlddialogue.org/content.php?id=414>>

Dánska politika smerom k moslimskej menšine sa zdá byť jasná. Nikto nehovorí o asimilácii a len veľmi málo ľudí o multikulturalizme. Dánsko sa zameriava na integráciu. Podľa dánskeho vedca Petra Nannenstada sa integrácia definuje ako proces, ktorý vedie k finančnej a sociálnej rovnosti etnickej minority a majoritnej populácie.⁷⁵ Rozdiel medzi asimiláciou a integráciou je v tom, že zatiaľ čo asimilácia je proces ktorý potiera rozdiely ľuďmi a kultúrami, integrácia je zameraná viac na rovnaké životné podmienky. Ako opak asimilácie sa v tomto prípade javí pojem multikulturalizmus. Podľa definície profesorky Lise Togebyovej z Aarhuskej univerzity multikulturalizmus pramení z predstavy, ktorá naznačuje, že samostatnosť jednotlivca je spojená s jeho kultúrne definovanou identitou. Takže vzájomné uznávanie jednotlivcov zahŕňa vzájomné uznávanie kultúr. Zástupcovia danej kultúry majú teda kolektívne právo vyžadovať, aby politická obec presadzovala aktívnu politiku smerom k ochrane ich kultúrnej prosperity.⁷⁶

5.2 Makroekonomický vplyv imigrácie do Dánska

Makroekonomický dopad imigrácie do Dánska je zásadný preovšetkým v týchto oblastiach

- úroveň a štruktúra miezd
- distribúcia príjmov
- celkový počet pracovných síl a celková úroveň zamestnanosti
- tempo rastu ekonomiky
- stav štátneho rozpočtu⁷⁷

Pokiaľ sa zameriame na vplyv imigrácie na mzdovú úroveň, je potreba rozlišovať medzi imigrantmi zo západu a z iných krajín. Integrácia imigrantov z krajín mimo západu do pracovného trhu prebieha neuspokojivo. Štatistiky hovoria nasledovné: V skupine šesťnásť až deväťnásť ročnej populácie sa v roku 2009 vzdelávalo na školách 60% pôvodnej dánskej populácie ale iba 48% imigrantov. Pri potomkoch imigrantov toto číslo

⁷⁵NANNENSTADT, P., *Integration Is Hard: Danes and the New Ethnic Minorities*, in *Uncomfortable Challenges: Current Tendencies in the Danish and European Immigration Debate*, Odense University Press, 2001, s. 13.

⁷⁶TOGEBY, L., *From Guest Workers to Ethnic Minorities*, Aarhus University Press, 2003, s. 16

⁷⁷PEDERSEN J. P., SMITH, N., *International Migration and Migration Policy in Denmark*, Centre for Labour Market and Social Research, Department of Economics, The Aarhus School of Business. s. 18

narástlo na 55%. Je evidentné, že s dĺžkou pobytu v Dánsku rastie aj vzdelanostná úroveň imigrantov. Rozdiel si môžeme všimnúť aj v percentuálnom vyjadrení počtu osôb, ktoré sú mimo pracovného trhu a zároveň ani neboli zapísaní do škôl. V prípade imigrantov toto číslo činí 14% populácie, v prípade potomkov imigrantov kleslo na 11% a u pôvodného obyvateľstva je to 8%.

V skupine obyvateľstva vo vekovom rozmedzí dvadsať až dvadsaťštyri rokov môžeme sledovať podobné rozdiely. Vyším vzdelaním disponuje 20% imigrantov z krajín mimo západnej Európy, ale už 27% populácie potomkov imigrantov. U pôvodného obyvateľstva disponuje vyšším vzdelaním 29% obyvateľstva v tejto vekovej skupine. Z toho vyplýva, že v tejto vekovej skupine obyvateľstva je u imigrantov pomerne vysoké zastúpenie vzdelaných ľudí. Vysoký rozdiel však vykazuje ukazovateľ ľudí, ktorí sú vyčlenení z pracovného trhu a zároveň neboli zapísaní na školu. U imigrantov je to 25% populácie. u potomkov imigrantov 17% a u pôvodného obyvateľstva 11%.

Vo vekovej skupine obyvateľstva od dvadsaťpäť do tridsaťdeväť rokov budeme sledovať dosiahnuté vzdelanie a jeho koreláciu s úrovňou zamestnanosti. Medzi imigrantmi je najvyššia úroveň zamestnanosti v skupine obyvateľstva (87%), ktorá dosiahla vyššie vzdelanie so strednou dĺžkou štúdia. Naopak najvyššiu nezamestnanosť vykazuje skupina s najnižšou úrovňou vzdelania (8%). V prípade potomkov imigrantov dosahuje najvyššiu úroveň zamestnanosti skupina s vyšším vzdelaním s dlhým študijným cyklom (88%). Najvyššiu nezamestnanosť vykazuje opäť skupina s najnižším stupňom vzdelania (8%). U pôvodného obyvateľstva najvyššiu úroveň zamestnanosti pozorujeme u skupiny s najvyšším dosiahnutým vzdelaním a s vyšším vzdelaním so strednou dĺžkou štúdia (94%) avšak najnižšiu nezamestnanosť dosahujú skupiny so špecializovaným druhostupňovým vzdelaním, vyšším vzdelaním s krátkou a strednou dĺžkou štúdia (1%). U imigrantov tvoria najväčšiu časť v tejto vekovej skupine obyvatelia s vyšším stupňom vzdelania so strednou dĺžkou štúdia (89%), u potomkov imigrantov a u pôvodného obyvateľstva sú to obyvatelia s najvyšším vzdelaním (92% a 95%).⁷⁸

⁷⁸ NØRSKOV, J. M., JARL, M. L., THOMSEN, M. K., RASMUS, M. S., HVOSLEF, B., *Statistical overview of integration: Population, education, and employment Special chapter on children and youngsters*, The Ministry of Refugee, Immigration and Integration Affairs. 2010. s. 26

V Dánsku však vplyvom imigrácie zatiaľ nedochádza k veľkému rozptylu mzdovej úrovne. Dôvodom sú vysoká organizácia trhu práce a silne záväzná úroveň minimálnej mzdy.⁷⁹

Hlavným bodom diskusií ohľadom vplyvu nezápadnej imigrácie na makroekonomiku Dánska zostáva celkový vplyv na budúcu pracovnú silu a celkovú zamestnanosť.

V dôsledku demografických zmien bude pôvodné obyvateľstvo starnúť a bude potrebné ho nahradiť novou pracovnou silou. Imigrácia sa javí ako riešenie tohto problému, avšak na základe vyššie uvedených štatistík (nezamestnanosť a dosiahnuté vzdelanie imigrantov) sa môžeme domnievať, že imigrácia demografické problémy Dánska nevyrieši, skôr naopak. Imigrácia z nezápadných krajín doteraz vyvolala iba zvýšenie výdavkov zo štátneho rozpočtu, čo ilustrujú nasledujúce údaje: Čisté transfery prvej a druhej generácie imigrantov zo západných krajín sú pozitívne, zatiaľ čo transfery imigrantov z nezápadných krajín sú negatívne. Posledné výpočty (2008) ukazujú, že čisté transfery zo štátneho rozpočtu medzi nezápadných imigrantov prvej a druhej generácie predstavovali 9,1 mld. DKK, čo je pokles o 3,7 mld. oproti roku 2004. Bolo to spôsobené z veľkej časti zlepšením situácie v zamestnanosti.

V kontexte týchto údajov je ešte potrebné rozlišovať utečencov v skupine nezápadných migrantov. Skupina utečencov totiž tvorí až 2,2 mld. DKK z výdavkov na imigrantov.⁸⁰ Ak budeme skúmať príjmy a výdavky štátneho rozpočtu na osobu, situácia bude korešpondovať s vyššie uvedenými údajmi. Priemerný príspevok pôvodného dánskeho obyvateľa do štátneho rozpočtu predstavoval v roku 2004, 30 200 DKK, zatiaľ čo priemerný výdavok na nezápadného migranta predstavoval 55 200 DKK. Zaujímavým údajom je priemerný príspevok imigranta druhej generácie zo západnej krajiny- až 65 300 DKK. Táto skupina predstavuje prispievateľov s najvyšším priemerným príspevkom do štátneho rozpočtu.⁸¹ Celkovo však migranti zo západných krajín predstavujú len 2% populácie⁸² a imigranti druhej generácie (teda skupina s najvyšším priemerným príspevkom do štátneho rozpočtu) len 0,3% populácie.⁸³

⁷⁹ Minimálna mzda však nie je stanovená zákonom, ale je predmetom kolektívnych dohôd na pracovnom trhu. Napriek tomu je prísne dodržiavaná. zdroj: NANNENSTAD, P., Department of Political Science Aarhus University, dostupné na internete: <<http://www.biu.ac.il/soc/ec/seminar/data/immig.pdf>>

⁸⁰ GERDES, C., SCHULTZ- NIELSEN M. L., WADENSJÖ, E., *The significance of immigration for public finances in Denmark*, University Press of Southern Denmark, 2011, s. 5

⁸¹ Tamže s. 22

⁸² Tamže s. 15

⁸³ NØRSKOV, J. M., JARL, M. L., THOMSEN, M. K., RASMUS, M. S., HVOSLEF, B., *Statistical overview of integration: Population, education, and employment Special chapter on children and youngsters*, The Ministry of Refugee, Immigration and Integration Affairs. 2010. s.17

Z pohľadu príjmov a výdavkov zo štátneho rozpočtu vo vzťahu k HDP Dánska bola situácia nasledovná: Príspevky západných migrantov do štátneho rozpočtu zvyšovali svoj podiel na HDP od 1991 do 2001, kedy predstavovali 0,30 % HDP. V roku 2004 to bolo už len 18% HDP. Naopak podiel výdavkov na HDP krajiny na nezápadných imigrantov narastá od roku 1998 a v roku 2004 predstavoval 0,88% HDP.⁸⁴

Na roky 2005 až 2008 boli predikcie, vypočítané podľa modelu Dánskeho ministerstva financií, nasledovné: priemerný príspevok pôvodného dánskeho obyvateľa sa mal každým rokom zvyšovať až na úroveň 38 300 DKK v roku 2008. Rásť mal aj príspevok imigranta zo západných krajín a to na úroveň 34 400 DKK. Až o 2/3 by sa mal znížiť výdavok na imigranta prvej a druhej generácie- z 38 000 DKK v roku 2005 na 12 800 DKK v roku 2008. Toto výrazné zníženie výdavkov má byť spôsobené výrazným zlepšením podmienok pre zamestnanie sa nie len pre nezápadných imigrantov. So znížením je možné rátať iba za predpokladu zachovania politiky, ktorá udržiava nezamestnanosť na nízkej úrovni.⁸⁵

V Dánsku bola zriadená tzv. „Komisia blahobytu“, ktorá sa skladala z ekonómov a bola menovaná dánskou vládou v roku 2003 s cieľom preskúmať problémy starnutia obyvateľstva a nájsť možné riešenia na reformu. Niektorí z členov boli aj členmi „Sociálnej komisie“ v období veľkej nezamestnanosti v rokoch 1991- 1993. V súlade s odporúčaniami OECD z roku 1994 táto komisia navrhla zníženie minimálnych miezd s cieľom umožniť aj málo kvalifikovaným pracovníkom uplatniť sa na trhu práce. Avšak tento návrh bol verejnosťou prijatý s veľkou nevôľou a dlhé obdobie prosperity od roku 1994, počas ktorého poklesla nezamestnanosť ako medzi kvalifikovaným tak aj medzi nekvalifikovaným obyvateľstvom aj bez zníženia minimálnej mzdy, uvrhla tento návrh do zabudnutia na dlhé roky.

Až v roku 2005 prišla Komisia blahobytu opätovne s návrhom na zníženie minimálnej mzdy v rámci projektu zamestnania nízko kvalifikovaných imigrantov. O vhodnosti tohto opatrenia je možné polemizovať, avšak je potrebné vnímať ako sú jednotlivé návrhy koncipované. Aj návrhy, ktoré pred tým nemali podporu verejnosti sa

⁸⁴ NØRSKOV, J. M., JARL, M. L., THOMSEN, M. K., RASMUS, M. S., HVOSLEF, B., *Statistical overview of integration: Population, education, and employment Special chapter on children and youngsters*, The Ministry of Refugee, Immigration and Integration Affairs. 2010. s. 23

⁸⁵ GERDES, C., SCHULTZ- NIELSEN M. L., WADENSJÖ, E., *The significance of immigration for public finances in Denmark*, University Press of Southern Denmark, 2011, s. 29

môžu stať oveľa viac legitímnymi, ak sú koncipované ako úsilie, ktoré má za cieľ zamestnať imigrantov. Tak je to aj v prípade integračného programu z roku 2005, ktorý zahrňoval odňatie sociálnej pomoci gazdinkám v domácnosti, v ktorých muž aj žena boli príjemcami sociálnej pomoci a u ktorých nebola zaznamenaná žiadna aktivita na trhu práce.

Toto opatrenie bolo cielené voči imigrantom, ktorí boli spokojní so svojou pozíciou ženy v domácnosti a nemali žiadny úmysel aktívne sa podieľať na deľbe práce. Sociálny demokrati pristupovali k tomuto návrhu až nečakane tvrdo a snažili sa o jeho ešte radikálnejšiu podobu. Pozoruhodné na tom nie je to, že kladli stále väčší dôraz na povinnosť pracovať, ktorá je mimochodom v dánskej spoločnosti hlboko zakorenená, ale to, že všeobecné opatrenia sociálnej politiky boli zahrnuté do balíčka o integrácii cudzincov. Je otázne, či by takéto opatrenia získali podporu verejnosti, ak by boli koncipované ináč, ale takáto koncepcia umožnila prijatie návrhu bez odporu verejnosti.⁸⁶

Ak majú byť imigranti výhodnou investíciou pre krajinu, je potrebné, aby ich závislosť na sociálnom systéme bola čo najnižšia a to predovšetkým vo veku kedy by mali byť čistými prispievateľmi do sociálneho systému, teda od dvadsaťpäť do päťdesiat rokov. Avšak podľa prieskumov, je závislosť imigrantov do Dánska v období po imigrácii veľmi vysoká a vyhliadky na jej zníženie v ďalšom období sú negatívne.⁸⁷ Avšak platí predpoklad, že imigranti prichádzajúci do krajiny v mladom veku, majú väčší potenciál byť v budúcnosti výhodnou investíciou do dánskeho rozvoja.

Často sa deklaruje, že imigrácia môže dostať legitimitu sociálneho štátu pod tlak. Typickým argumentom je, že kultúrna homogenita je predpokladom solidarity, ktorá je základom sociálneho štátu. Vzhľadom na to, že škandinávské sociálne systémy sú založené na mieste trvalého bydliska resp. občianstve a nie na prínose ako hlavnom kritériu sociálnych práv, môžu byť tieto systémy obzvlášť zraniteľné. Avšak, okrem argumentu o kultúrnej homogenite, môžeme sledovať aj ďalšie mechanizmy, ktoré môžu prepojiť imigráciu s klesajúcou podporou sociálneho štátu:

- Multikulturalizmus- solidarita sociálneho štátu závisí od množstva zdieľanej národnej identity a kultúry
- Vedľajší efekt- mobilizácia antiimigračných strán

⁸⁶ ANDERSEN, J. G., *Immigration and the Legitimacy of the Scandinavian Welfare State: Some Preliminary Danish Findings*, CCWS – Centre for Comparative Welfare Studies Dept. of Economics, Politics and Public Administration Aalborg University, s. 19

⁸⁷ BLUME, K., VERNER, M., *Welfare Dependency among Danish Immigrants*, str. 26

- Náklady na imigráciu a boj o sociálne výhody: šovinizmus sociálneho štátu
- Rozdiely v pracovnej etike medzi pôvodným obyvateľstvom a imigrantmi
- Inštitucionálne zmeny a vznik najnižších etnických sociálnych vrstiev

Dánsko je krajinou, ktorá zažila rozsiahlu politickú mobilizáciu v otázke prisťahovalectva, ktorá posilnila priame aj nepriame dôsledky imigrácie. Je to krajina, ktorá môže byť hneď v niekoľkých ohľadoch považovaná za najhorší prípad pri analýze vplyvu prisťahovalectva na sociálny systém.⁸⁸ To znamená, že ak existujú nejaké mechanizmy pôsobiace medzi prisťahovalectvom a sociálnym štátom, budú najsilnejšie práve v Dánsku. Na objasnenie príčin použijeme 4 príklady:

Po prvé, v Dánsku, podobne ako v iných škandinávskych krajinách, sociálne práva sú viazané na miesto trvalého pobytu resp. občianstvo a nie na prínose. V prípade Dánska je však viac ako v iných sociálnych štátoch viditeľnejšie a významnejšie prenášanie zodpovednosti za sociálnu bezpečnosť na platcov daní. Po druhé, Dánski prisťahovalci boli v porovnaní s inými krajinami vyznávajúcimi politiku štátu blahobytu, pomerne neúspešní na dánskom pracovnom trhu. Nehovoriac v porovnaní s tradičnými prisťahovaleckými krajinami. Po tretie, Dánsko bolo tradične jednou z etnicky najhomogénnejších krajín na svete. Dokonca boli Dáni príležitostne označovaní ako „kmeň“. Posledným, avšak najvýznamnejším faktorom je skutočnosť, že Dánsko zažilo nezvyčajne silnú mobilizáciu v otázkach prisťahovalectva a etnických konfliktov od roku 1980. Dôležitým momentom bolo založenie Dánskej ľudovej strany Piou Kjasgaardovou v roku 1995. Strana sa bez akéhokoľvek ideologického dedičstva mohla sústrediť na otázky imigrácie, nacionalizmus a ochranu štátu blahobytu s dôrazom na zdravotnú starostlivosť, starostlivosť o starších a verejné dôchodky.

Optimistické vyhliadky do budúcnosti hovoria o postupnej adaptácii imigrantov na dánsky spôsob života. Časom totiž prvá generácia imigrantov vymrie a bude nahradená druhou, ktorá však už bola narodená a vychovaná v Dánsku, to znamená že boli zapojení do dánskeho vzdelávacieho systému a s potrebnou kvalifikáciou majú výborné

⁸⁸ANDERSEN, J. G., *Immigration and the Legitimacy of the Scandinavian Welfare State: Some Preliminary Danish Findings*, Centre for Comparative Welfare Studies Dept. of Economics, Politics and Public Administration Aalborg University, 2006, s. 1

predpoklady na uplatnenie sa na trhu práce. O platnosti týchto predpokladov však možno pochybovať.

Myšlienka, že skupina prvej generácie imigrantov časom vymrie je založená na klamlivom predpoklade, že imigrácia bude pozastavená. V skutočnosti však vymierajúcu prvú generáciu imigrantov nahrádza nová vlna prvej generácie migrantov. Sociálny systém Dánska, zdá sa, bude zaťažovaný aj v budúcnosti pretože typickí prisťahovalci z nezápadných krajín sú čistými príjemcami zo sociálneho systému aj po desiatich rokoch pobytu v Dánsku. Podľa prieskumov by malo Dánsko v roku 2020 vynaložiť asi 14,3 miliardy DKK,⁸⁹ čo predstavuje iba mierny pokles oproti roku 2011. Zo študijných výsledkov druhej generácie imigrantov z iných ako západných krajín vyplýva, že značná časť z nich skončí v skupine nekvalifikovaných pracovníkov, po ktorých ma dopyt na trhu práce neustále klesajúcu tendenciu.

Inštitúcia dánskeho sociálneho štátu môže výrazným spôsobom ovplyvniť budúci vývoj na trhu práce a predovšetkým pokiaľ ide o imigrantov z nezápadných krajín a ich potomkov. Vplyv inštitúcie sociálneho štátu je badateľný ako na strane dopytu, tak aj na strane ponuky. Na strane ponuky je to problém veľkorysých sociálnych dávok, ktoré sa svojou úrovňou približujú minimálnym mzdám a preto oslabujú motiváciu predovšetkým nízko kvalifikovaných pracovníkov účastiť sa na trhu práce. Na strane dopytu, veľkorysé sociálne dávky zvyšujú tlak na minimálnu mzdu a znižujú tak dopyt po menej kvalifikovanej a nízko produktívnej pracovnej sile. K tomu treba pripočítať značné daňové zaťaženie pre všetkých, ktoré znižuje dopyt po domácich službách. Interakciou všetkých problémov spojených s prisťahovalectvom sme dospeli k záveru, že prisťahovalectvo z nezápadných krajín do Dánska zatiaľ nebolo výhodné pre pôvodného Dánskeho občana a je len veľmi malá pravdepodobnosť, že na tomto konštatovaní sa niečo v budúcnosti zmení.⁹⁰

Vzhľadom na nízku účasť migrantov z nezápadnej Európy na trhu práce, sú náklady na imigráciu pomerne vysoké- vyššie ako v iných štátoch blahobytu. To ale tiež znamená, že by potenciálne mohol vzniknúť súboj o sociálne výhody medzi jednotlivými skupinami závislými na sociálnej pomoci. V Dánskom prípade však takáto situácia nehrozí, keďže prakticky neexistuje žiadna asociácia medzi postavením na pracovnom trhu

⁸⁹ *Immigration costs Denmark billions*, [cit. 2012-02-1]. Dostupné na internete: <http://www.dr.dk/Nyheder/Andre_sprog/English/2011/02/07/093436.htm>

⁹⁰ NANNENSTAD, P., *Immigration as a challenge to the Danish welfare state?*, Department of Political Science Aarhus University, [cit. 2012-02-1], dostupné na internete: <<http://www.biu.ac.il/soc/ec/seminar/data/immig.pdf>> s. 15

alebo sociálnej závislosti a postoji voči imigrantom alebo medzi závislosťou na sociálnej pomoci a podporovaním pravicového populizmu. A po ďalšie, Dáni a vôbec Škandinávci, patria medzi národy, ktoré sa najmenej obávajú konkurencie na trhu práce alebo v poberaní sociálnej pomoci. Nemajú ani sklon k obavám o znižovanie miezd a tiež si nemyslia, že imigrácia zhoršuje ekonomické vyhliadky chudobných. Taktiež u nich neprevláda názor, že nezamestnaní imigranti by mali byť poslaní naspäť domov. Napriek tomu existuje silný politický zámer zvýšiť medzi imigrantmi participáciu na pracovnom trhu a tento zámer je silno podporovaný aj verejnosťou aj za cenu vyvíjania nátlaku.

Dánsky sociálny systém poskytuje vynikajúcu ochranu pre osoby s nízkymi príjmami. Priemerná kompenzácia nie je veľmi vysoká, ale sociálne minimá sú veľmi vysoké. Napríklad miera kompenzácie v prípade nezamestnanosti dosahuje až 90%. S tým sú však spojené enormné výdavky so štátneho rozpočtu.

Konzervatívny denník Jyllands- Posten vydal 28. apríla 2011 správu, podľa ktorej sa ročné náklady dánskej spoločnosti na imigrantov z nezápadných krajín vyšplhali na 15,7 miliárd DKK, čo predstavuje asi 2,1 miliardy EUR, zatiaľ čo imigranti zo západnej Európy prispeli do štátneho rozpočtu sumou 295 miliónov EUR.⁹¹ Podľa denníka tiež Dánsko vďaka pravicovej vláde, ktorá sa dostala k moci v roku 2001 ušetrilo 684 miliónov Eur každý rok. Avšak skupina ekonómov, ktorá stojí za týmito číslami oponuje výkladu dánskej pravice a obviňuje ju zo spolitizovania výsledkov ich štúdie. Podľa ekonómov totiž nie je možné presne vyčíslieť vplyv nezápadných imigrantov na ekonomiku kráľovstva. Aj keď stoja za výsledkami svojho prieskumu, vysvetľujú, že nezachytávajú náklady imigrantov. Napríklad nerozlišujú medzi utečencami a prisťahovalcami, ktorých cesta do Dánska je odlišná. A nakoľko je pôrodnosť a podiel mládeže u imigrantov vyšší ako u pôvodného obyvateľstva, je evidentné, že aj ich príspevok do štátneho rozpočtu formou daní bude nižší. To by sa ale v budúcnosti mohlo zmeniť. Marianne Frank Hansen, jedna z líderiek skupiny ekonómov preto upozorňuje, že poukazovať na sprísnenie imigračných zákonov na základe ich správy by bolo prehnané.⁹²

⁹¹ REIMANN, A., *Strict Immigration Laws 'Save Denmark Billions*, [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,759716,00.html>>

⁹² *Denmark debates the cost of immigrants*, [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://www.presseurop.eu/en/content/news-brief/628911-denmark-debates-cost-immigrants>>

Záver

Globalizačné procesy spôsobili, že medzinárodná migrácia nabrala na intenzite. V tejto práci sme odhalili príčiny a dôsledky sťahovania obyvateľstva do dvoch krajín západnej Európy- Holandska a Dánska. Na základe podrobnej analýzy dopadov imigrácie do týchto krajín môžeme sledovať niektoré spoločné znaky pri riešení problematiky imigrácie. V oboch krajinách sa vplyvom imigrácie zmenila štruktúra obyvateľstva. Dovtedy takmer homogénna spoločnosť bola nútená prijať medzi seba nové prvky. Keďže drvivá väčšina imigrantov pochádza z kultúrne a jazykovo odlišného prostredia, jediným riešením pokojného spolunažívania sa javí integrácia. Tomuto novému stavu v spoločnosti sa musela prispôbiť aj politika, ktorá sa s rastúcou závažnosťou problematiky imigrácie začala stále viac orientovať na naplnenie tohto cieľa.

Ani v Holandsku ani v Dánsku však integrácia neprebiehala podľa predstáv, čo malo v oboch prípadoch za následok snahu o čo najreštriktívnejšiu imigračnú politiku. V oboch krajinách tiež došlo k udalostiam, ktoré ešte viac vyhrotili postoj domáceho obyvateľstva voči prisťahovalcom. Či už to bola nábožensky orientovaná vražda v Holandsku alebo karikatúry islamského proroka Mohameda v dánskom denníku, je zjavné, že obe udalosti vyvolali rozsiahlu verejnú diskusiu. Spoločným znakom imigrantov v Holandsku a Dánsku je aj ich veľmi nízky priemerný spoločenský status, predovšetkým u imigrantov z nezápadnej Európy. Títo imigranti vykazujú najnižší stupeň integrácie, vysokú priemernú mieru nezamestnanosti s tým spojenú vysokú závislosť na sociálnej pomoci. Ich napredovaniu nepomáha ani izolácia v uzavretých komunitách, kde môžeme pozorovať aj vysokú úroveň kriminality.

Holandsko aj Dánsko zaviedli niekoľko opatrení na podporu integrácie. V prípade Holandska to bol program „inburgering“, Dánsko zase zaviedlo „test dánsosti“. Oba programy boli v konečnom dôsledku neúspešné a to predovšetkým preto, že napriek tomu že boli obe zakotvené v národnej legislatíve, ich vymáhateľnosť bola veľmi nízka. Na základe skúmaných faktov o prínose imigrácie do jednotlivých krajín môžeme skonštatovať, že výdavky na imigráciu v oboch krajinách značne prevyšujú finančný prínos imigrácie. Pôvodná myšlienka zaplnenia medzery vo fiškálnych príjmoch krajín (ktorá vzniká v dôsledku starnutia obyvateľstva) prostredníctvom imigrácie teda zlyháva v dôsledku nenaplnenia očakávaní, ktoré boli do imigrantov vkladané. Imigranti predstavujú predovšetkým mladú a strednú generáciu, avšak je potrebné konštatovať, že väčšina z nich nemá potrebnú kvalifikáciu na to, aby sa stali významnými prispievateľmi

do sociálneho systému. Naopak, ich príchodom sa ešte viac zaťažuje sociálny systém, do ktorého prispievajú prevažne pôvodný obyvatelia. Ak majú byť imigranti výhodnou investíciou pre krajinu, je potrebné, aby ich závislosť na sociálnom systéme bola čo najnižšia a to predovšetkým vo veku kedy by mali byť čistými prispievateľmi do sociálneho systému, teda od 25-50 rokov. Vzhľadom na to, že škandinávске sociálne systémy sú založené na mieste trvalého bydliska resp. občianstve a nie na prínose ako hlavnom kritériu sociálnych práv, môžu byť tieto systémy obzvlášť zraniteľné. Snaha o zameranie sa na prenesenie zodpovednosti na individuálnu úroveň tak bude mať nutne za následok rekonštrukciu sociálneho systému. To by znamenalo, že sociálny systém by sa stal iba okrajovou inštitúciou pri zabezpečovaní sociálnej stability. S takýmto smerovaním však nesúhlasia všetci. Niektorí politici upozorňujú na negatívne javy, ktoré môže spôsobiť takéto postupné búranie sociálneho systému na celú spoločnosť. Keďže pôvodná imigračná stratégia zlyhala, vyvstáva potreba hľadania nových prístupov a riešení, ktoré by priniesli benefity rovnako imigrantom ako aj prijímajúcim krajinám.

Zoznam použitej literatúry a internetových zdrojov

Knižné zdroje:

1. BADE, K. J.: *Evropa v pohybu. Evropská migrace dvou století*. 2004. Praha 497 s., ISBN 8071065595
2. BARŠOVÁ, A., BARŠA, P., *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku.*: Mezinárodní politologický ústav. Brno. 2005. s.110 ISBN: 80-210-3875-6.
3. BLUME, K., VERNER, M., *Welfare Dependency among Danish Immigrants*, Handelshøjskolen i Århus. Nationaløkonomisk Institut, 2006, ISBN 87-7882-162-2, s. 42
4. DIVINSKÝ, B., *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike*. Friedrich Ebert Stiftung. Bratislava. 2005, 216 s., ISBN: 80-891-49-04-9
5. GERDES, C., SCHULTZ- NIELSEN M. L., WADENSJÖ, E., *The significance of immigration for public finances in Denmark*, University Press of Southern Denmark, 2011, ISBN 978-87-90199-59-3
6. HAGENDOORN, L., VEEBMAN, J., VOLLEBERGH, W., *Integrating immigrants in the Netherlands: Cultural versus socio- economic integration*, Ashgate publishing company, Burlington. 2003. 251 s., ISBN 0-7546-3666-6
7. LIĐÁK, J., *Mezinárodní migrace a Evropa*, Nezávislé centrum pro studium politiky. Kolín. 2010. 149 s., ISBN 978- 80- 86879-24-6
8. NØRSKOV, J. M., JARL, M. L., THOMSEN, M. K., RASMUS, M. S., HVOSLEF, B., *Statistical overview of integration: Population, education, and employment Special chapter on children and youngsters*, The Ministry of Refugee, Immigration and Integration Affairs. 2010. 155 s. ISBN: 978-87-92701-26-8
9. ROODENBURG, H., EUWALS, R., RELE TER, H., *Immigration and the Dutch economy*, CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis. Hague. 2003. 122 strán ISBN 90-5833-129-6
10. ŠPAŇÁR, J., HRABOVSKÝ, J., *Latinsko- slovenský slovník*. Bratislava. 2003. ISBN 80-10-00347-6
11. TRIANDAFYLLIDOU, A., GROPAS, R., *European immigration: A Sourcebook*, Ashgate publishing limited s. 381, ISBN- 13: 978 075464894 9

12. YERKES, M. A., *Transforming the Dutch welfare state: Social risks and corporatist reform*, The policy Press. Bristol. 2011. 172 s., ISBN 978-1-84742-963-6

Časopisecké zdroje:

1. ANDERSEN, J. G., *Immigration and the Legitimacy of the Scandinavian Welfare State: Some Preliminary Danish Findings*, CCWS – Centre for Comparative Welfare Studies Dept. of Economics, Politics and Public Administration Aalborg University, 24 s.
2. BARŠA, P., BARŠOVÁ A., *Mezi asimilací a multikulturalismem*, In: *Mezinárodní politika* 05/2006 str.9
3. COLDING, B., *A dynamic analysis of educational progression: Comparing children of immigrants and native Danes*, Institute of Local Government Studies, AMID, Aalborg University – Denmark, 48 s. ISSN 1601- 5967
5. DRULÁK, P.: *Nizozemsku odbila třináctá hodina*,. In: *Mezinárodní politika* 3/2003
6. FIŠTEJN, J., *Karikaturní válka*, [online]. In: *Revuepolitika* 20.2.2006, [cit. 2012-03-11]. Dostupné na internete: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/378/karikaturni-valka>> ISSN: 1803-8468
7. NANNENSTADT, P., *Integration Is Hard: Danes and the New Ethnic Minorities*, in *Uncomfortable Challenges: Current Tendencies in the Danish and European Immigration Debate*, Odense University Press, 2001
8. PEDERSEN J. P., SMITH, N., *International Migration and Migration Policy in Denmark*, Centre for Labour Market and Social Research, Department of Economics, The Aarhus School of Business Zväzok 1, Vydanie 5. 2001. 24 strán
9. STOJANOV, R., NOVOSÁK, J., DROBÍK, T., SIWEK, T., *Migrace jako globální fenomén*. In: *Mezinárodní politika* č. 10/2006
10. TOGEBY, L., *From Guest Workers to Ethnic Minorities* , Aarhus University Press, 2003

11. ZORLU, A., *Immigrant participation in welfare benefits in the Netherlands*, Paper No. 6128 2011

Internetové zdroje:

1. ADAMS, W. L., *A blow to Europe's far right: Denmark reshapes its immigration policies*, [online]. 6.10.2011 [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: <<http://globalspin.blogs.time.com/2011/10/06/a-slap-to-europes-far-right-denmark-reshapes-its-immigration-policies/>>
2. Aktualizovaná miera nezamestnanosti v Holandsku, Dostupné na internete: <<http://www.tradingeconomics.com/netherlands/unemployment-rate>>
3. ALBERTINELLI, A.: Population and social conditions , [online]. [cit. 2011-05-29]. Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-11-005/EN/KS-QA-11-005-EN.PDF> ISSN 1977-0340
4. Aliens (Consolidation) Regulations, In: *Legislationonline* [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://legislationonline.org/documents/action/popup/id/5770>>
5. BULEY, J., Government proposes end to „point system, In: *CPHPOST*, [online]. 9.1.2012 [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: <<http://www.cphpost.dk/news/making-cut-immigration-dk/government-proposes-end-%E2%80%98points-system%E2%80%99>>
6. Denmark debates the cost of immigrants, [online]. In: *Presseurope*, 2.5.2011, [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://www.presseurop.eu/en/content/news-brief/628911-denmark-debates-cost-immigrants>>
7. DICHEVA, E., New Danish government- reshaping the harsh immigration policies?, In: *Emajmagazine* [online]. 21.10.2011 [cit. 2012-03-11]. Dostupné na internete: <<http://emajmagazine.com/tag/denmark/>>
8. DOOMERNIK, J., PENNINX, R., AMERSFOORT VAN, H., A migration policy for the future: possibilities and limitations, In: *Antigone* [online] [cit. 2011-03-20]. Dostupné na internete: <http://antigone.gr/en/library/files/selected_publications/eu/mpg_doomernik.pdf>
9. ERSANILI E., Netherlands, In: *Focusmigration* [online]. [cit. 2011-05-27]. Dostupné na internete: <<http://focus-migration.hwwi.de/The-Netherlands.2644.0.html?&L=1>>

10. EU slams Dutch immigration policy, In: *RNW* [online]. 29.2.2012 [cit. 2012-03-27]. Dostupné na internete: <<http://www.rnw.nl/english/bulletin/eu-slams-dutch-immigration-policy>>
11. HEDETOFT, U., *Denmark: Integrating Immigrants into a Homogeneous Welfare State*, [online]. [cit. 2012-02-24]. Dostupné na internete: <<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=485>>
12. Immigration costs Denmark billions, [online]. In: DR 7.2.2011. [cit. 2012-02-1]. Dostupné na internete: <http://www.dr.dk/Nyheder/Andre_sprog/English/2011/02/07/093436.htm>
13. Immigration costs Denmark billions, [online]. In: DR 7.2.2011. [cit. 2012-02-1]. Dostupné na internete: <http://www.dr.dk/Nyheder/Andre_sprog/English/2011/02/07/093436.htm>
14. NANNENSTAD, P., Immigration as a challenge to the Danish welfare state?, Department of Political Science Aarhus University,. [online]. In: *BIU*, [cit. 2012-02-1], dostupné na internete: <<http://www.biu.ac.il/soc/ec/seminar/data/immig.pdf>> s. 18
15. Only in Denmark, Point system for family reunification, In: *Onlyindenmark* [online]. 17.11.2011 [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: <<http://onlyindenmark.wordpress.com/2010/11/17/point-system-for-family-reunification/>>
16. OORSCHOT VAN, W., *The Dutch welfare stae: recent trends and challenges in historical perspective*, European Journal of Social Security, Volume 8 (2006), No.1 [cit. 2012-02-27]. Dostupné na internete: <<http://spitswww.uvt.nl/~worschot/wvo/ArtikelenOnline/DutchWSejss.pdf>>
17. ØSTERGAARD K., SINCLAIR K., Danish muslims, the Cartoon controversy and the concept of Integration, [online]. In: *Worlddialogue* 2007, volume 9, č. 3-4 [cit. 2012-03-11], Dostupné na internete: <<http://www.worlddialogue.org/content.php?id=414>>
18. PIPES, D., HEDEGAARD, D., *Something rotten in Denmark*, [online]. In: New Yoork Post 27. 8. 2002, [cit. 2012-03-11]. Dostupné na internete: <<http://www.danielpipes.org/450/something-rotten-in-denmark>>
19. Profile: Fortuyn Killer, In: *BBC*. [online]. 15.4.2003 [cit. 2011-05-20], Dostupné na internete: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1974572.stm>>
20. REIMANN, A., Strict Immigration Laws 'Save Denmark Billions, [online]. In: *Spiegel*, 29.4.2011 [cit. 2012-02-24], dostupné na internete: <<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,759716,00.html>>

21. SELM VAN, J., The Netherlands: Death of filmmaker shakes a nation, In: Migration policy institute, [online]. október 2005 [cit. 2011-05-14]. Dostupné na internete: <<http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?ID=341>>
22. SITTIG, H., Immigrants cost the Netherlands 7.2 billion euros a year, In: *RNW* [online]. 20.5.2010 [cit. 2011-05-27]. Dostupné na internete: <<http://www.rnw.nl/english/article/immigrants-cost-netherlands-72-billion-euros-a-year>>